

Sami SELÇUK
Prof. Dr.

CUMHURİYET, ÇAĞCIL DEMOKRASİ ve TÜRKİYE’NİN DÖNÜŞÜMÜ



RAPOR NO: 23

İSTANBUL

2010



BILGE ADAMLAR
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

**CUMHURİYET, ÇAĞCIL DEMOKRASİ ve
TÜRKİYE’NİN DÖNÜŞÜMÜ**

**Hazırlayan:
Prof. Dr. Sami SELÇUK**

RAPOR NO: 23



SUNUŞ

Türk tarihi incelendiğinde geçmişteki başarıların arkasında iyi yetişmiş bilge adamların bulunduğu görülmektedir. Ancak günümüzde olayların çok boyutlu olarak gelişmesi ve sorunların karmaşıklaşması, birkaç bilge kişinin veya aydının gelişmeleri zamanında ve doğru olarak algılamasını ve alternatif politikalar üretebilmesini zorlaştırmaktadır. Gelişmelerin yakından takip edilmesi, gelecekle ilgili gerçekçi öngörülerin yapılabilmesi ve doğru politikalar üretilmesi için farklı disiplinlere ve görüşlere sahip bilge adamlar ile genç ve dinamik araştırmacıların, esnek organizasyonlar içinde sinerji sağlayacak şekilde bir araya getirilmesi gerekmektedir.

Dünya'daki ve yurt içindeki gelişmeleri takip ederek geleceğe yönelik öngörülerde bulunmak; Türkiye'nin ikili ve çok taraflı uluslararası ilişkilerine ve güvenlik stratejilerine, yurt içindeki siyasi, ekonomik, teknolojik, çevresel ve sosyo-kültürel problemlerine yönelik bilimsel araştırmalar yapmak; karar alıcılara milli menfaatler doğrultusunda gerçekçi, dinamik çözüm önerileri, karar seçenekleri ve politikalar sunmak amacıyla Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (BİLGESAM) kurulmuştur. BİLGESAM'ın vizyonu, amacı, hedefleri, çalışma yöntemi, temel nitelikleri, teşkilatı ve yayınları <http://www.bilgesam.org/tr> web sitesinde sunulmaktadır.

Altıncı Bilge Adamlar Kurulu Toplantısı'nda alınan kararlara uygun olarak Eski Yargıtay Başkanı Prof. Dr. Sami SELÇUK tarafından hazırlanan **“Cumhuriyet, Çağcıl Demokrasi ve Türkiye'nin Dönüşümü”** raporu Yedinci Bilge Adamlar Kurulu Toplantısı'nda Kurul'un önerileri doğrultusunda geliştirilmiş ve belgenin BİLGESAM yayınları arasında yayınlanmasına karar verilmiştir.

Belgenin Türkiye'nin önünü açarak gelişim sürecine katkı yapmasını diler, başta belgeyi hazırlayan Eski Yargıtay Başkanı Prof. Dr. Sami SELÇUK olmak üzere Bilge Adamlar Kurulu üyelerine ve destek sağlayan BİLGESAM personeline teşekkür ederim.

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI
BİLGESAM Başkanı

CUMHURİYET, ÇAĞCIL DEMOKRASİ VE TÜRKİYE’NİN DÖNÜŞÜMÜ

BİRİNCİ BÖLÜM SAPTAMALAR

ÖN AÇIKLAMALAR

Günümüzde cumhuriyet, demokrasi, hatta ikinci cumhuriyet ayrımları üzerindeki tartışmalar özünde Büyük Fransız Devriminin ürünü olan ya da en azından bu Devrimle birlikte öne çıkmış bulunan cumhuriyet anlayışı ile Anglo-Sakson dizgesinin (sistem) evriminin ürünü bulunan demokrasi anlayışı arasındaki kavram kargaşasının yarattığı belirsizlik sürüyor.

Bu iki kavramın kimi zaman eş anlamlı ya da kimi zaman birbirinin yerine kullanılabilir, kimi zaman da kapsamlarının değişken biçimde algılandıkları görülmektedir.

Bu tutum, Türkiye’ye özgü değildir; uzun süre Fransa’da da yaşanmış, hatta yer yer bugün de yaşanmaktadır. Sözgelimi, günümüzde anayasa hukukçusu Didier Maus, cumhuriyeti; genel oy, temsil, erkler ayrılığı gibi ilkelere dayandırmaktadır. Yirminci yüzyılın başlarında yaşayan ve adı haklı olarak en büyük hukukçular arasında geçen Maurice Hauriou, cumhuriyetin seçime bağlı bir hükümet biçimi olduğunu söylemektedir. Günümüzün en seçkin anayasa hukukçularından Maurice Duverger, “cumhuriyet” kavramının içine seçime ve

halk egemenliğine yaslanan bütün yönetim biçimlerini ve hatta rejimleri sokmakta, Büyük Britanya'daki ve benzeri dizgeleri “cumhuriyetçi monarşiler” (monarchies républicaines) diye adlandırmaktadır.

Bu görüş “demokratik rejim” ile “cumhuriyet” kavramlarını özdeş görmektedir.

Bu anlayışa katılmak olanaksızdır.

Bu nedenlerle ilkin cumhuriyet, monarşi, demokrasi kavramlarına değinmekte yarar vardır.

Elbette cumhuriyet ile monarşi, birer yönetim biçimidir.

Bunların ayrıldıkları en çarpıcı nokta, devletin başındaki kişinin seçim biçimidir. Monarşide devlet başkanlığı, çoğu kez bir aileye, hanedana aittir ve kalıtsaldır. Buna karşılık cumhuriyette bu makam, halka aittir. Kimin devlet başkanı olacağına ya halk doğrudan doğruya ya da temsilcileri aracılığıyla ve seçim yoluyla karar verir.

Özünde “cumhuriyet” kavramı, iki sözcükten oluşan bir birleşik sözcüktür: “Cumhura/halka/kamuya ait nesne/şey” (res publica). Bu nedenle bütün siyasal, kamusal, devletsel nesnelere, konular söz konusu olunca bunların sahibi bulunan cumhurun/halkın/kamunun özgür iradesi belirleyici olacaktır. Bu irade, özgür ve erdemli yurttaşların ortak iradesidir. Bu nedenle de “cumhuriyet, erdemdir” (Montesquieu). Nitekim 1921 Anayasa'sı, “halkın kendi yazgısını eylemli olarak sahiplenmesi” temel ilkesinden yola çıkmıştır. Bu durumyla ülkemizde Cumhuriyet yönetimi aslında 23 Nisan 1920'de Meclisin

açılmasıyla birlikte eylemli olarak kurulmuş, 29 Ekim 1923'te de bu yönetimin adı hukuksal olarak açıklanmış; TBMM Başkanı da Cumhurbaşkanı seçilmiştir.

Buna karşılık demokrasi, birey odaklı haklar ve özgürlükler rejimidir. Demokrasiyi belirleyen biçim değil, içeriktir. Her Cumhuriyet ya da monarşi, demokrasi değildir. Ama her demokrasi, yönetim biçimi olarak cumhuriyet ya da monarşi olabilir. Sözelimi, İngiltere'deki dizge, monarşik bir demokrasidir; Türkiye'deki dizge, cumhuriyetçi bir demokrasidir.

Bu ayrılıkların hukuksal ve kurumsal nedenleri, toplumbilimsel ve kültürel nedenlerine göre daha çarpıcıdır.

Demek, cumhuriyetçi olunmadan demokratik olunabilmektedir. Bununla birlikte hiç kuşkusuz yönetim biçimi olarak cumhuriyet, monarşiye oranla demokrasiye daha yakındır. Özellikle "halk egemenliğine dayanma" noktasında keşirler. Ancak bu, özellikle uygulamada kesin bir ölçüt değildir. Çünkü bir cumhuriyet yönetimi, içini bireysel hak ve özgürlüklerle doldurmakta başarısız kalmışsa, bu hak ve özgürlüklerle içini doldurmayı başaran bir monarşiye göre demokrasi açısından daha geri kalmış demektir.

Bu nedenle Türkiye, daha az ya da çok cumhuriyetçi olunca daha çok demokratik olmayacaktır. Sorun, daha çok rejimin içeriğindedir.

Sözelimi, günümüz yazarlarından Arend Lijphart'ın demokrasi olarak benimsediği yirmi bir ülkeden onu cumhuriyet, on biri monarşidir.

Türkiye, Fransa gibi, cumhuriyet ile demokrasi kavramlarının arasındaki ayrımları gözetmediğinden, cumhuriyetin içini bireysel hak ve özgürlüklerle dolduramadığı için demokratik dönüşümü henüz başaramamıştır.

Ayrıntılara geçmeden önce tarihsel gelişimi incelemekte yarar vardır.

CUMHURİYET VE DEMOKRASİNİN BATI TOPLUMLARINDA GELİŞMESİNİN ORTAK ÇİZGİLERİ

Toplumbilimsel gerçek şudur: Hiçbir toplum, hiçbir halk, bir dizgeden ya da anlayıştan öbürüne geçerken kültürel açıdan bütünüyle değişmez.

Eski alışkanlıkların, törelerin izleri, hatta tortuları kimi zaman uzun süre kalır. Yazılı hukuk alanında bile böyledir. Öyle ki, İsviçre’de Borçlar Yasası yürürlüğe girdikten sonra eski hukukun kimi kurumları eylemli olarak yürürlüklerini sürdürmüştür. Toplum bunun ayırımına daha sonra varabilmiştir.

Avrupa’da da feodal dizgeler yıkıldıktan sonra eski alışkanlıklar etkilerini uzun süre sürdürmüştür.

Bunlardan en önemlisi yerel birimlerin kendi kendilerini yönetmeleri geleneğidir.

Gerçekten İspanya’dan Rusya’ya dek her ülkede yerel yerleşim birimlerinde halk kendilerini yönetecek olanları seçmeyi ve onlardan hesap sormayı sürdürmüştür. Bu yönetim birimleri hemen her yerde kural olarak toplanmış ve kendilerine bir baş seçmiştir.

Özünde bu kurullar, birer mini cumhuriyettir.

Zaman zaman krallar da bu kurulların temsilcilerini merkezde toplayarak onlardan bilgiler almış; eğilimlerini yoklamış, isteklerini dinlemişlerdir.

Fransa’da merkezde toplanan bu yerel temsilcilerin meclisi, bilindiği üzere “Etats généraux”dur.

Rahipler, soylular, tacirlerden (halk, kentsoylu, burjuvazi) oluşan “Etats généraux”, 1789’dan tam 175 yıl önce 1614’te de toplanmıştır. Bu toplantıda kentsoylu sınıfının, halkın temsilcisi olan ve “üçüncü sınıf” diye adlandırılan “Tiers états”nın Başkanı Miron, ortak toplantı sırasında ve Kralın önünde Kralın kendisini sert biçimde eleştirmiş, bunun üzerine Kral da o gece “Etats généraux”nun ertesi gün yapılacak toplantısına izin vermemiştir. Toplantı yerine gelenler de öfke içinde “Dün burada toplananlar bizler değil miydik?” gibi sözler söyleyerek dağılıp gitmişlerdir. 1789’da toplanan “Etats généraux”yu açarken Başkan, bu toplantıların sürekliliğini anlatmak için, 175 yıl önce yaşanan olayı çağrıştırarak, “Dün burada toplananlar bizlerdik. Kaldığımız yerden görüşmelerimizi sürdüreceğiz” demiştir.

Ortaçağ, sanıldığı gibi bütünüyle hiç de karanlık bir dönem değildir. Bu çağda laikliği savunan düşünürler ve Hıristiyanlığı akılcı biçimde yorumlayan Augustinus ve Tomassius gibi büyük ermişler (aziz) çıkmıştır. “Katedraller ve üniversiteler yüzyılı” diye anılan 12.; bunu izleyen 13. ve 14. yüzyıllar, aynı zamanda Roma hukukunun glossatörler ve postglossatörlerce diriltildiği yüzyıllardır. Rönesans, Reform, Aydınlanma, Fransız Devrimi, Sanayi Devrimi, Marksist Devrim, çağcılık ve çağcılık sonrasını, bir başka deyişle ülkücü (idealist) ve akılcı (rasyonalist) 17. ve 18. yüzyılları; maddeci (materyalist) 19. yüzyılı, birleşimci (sentezci) 20. yüzyılı yaşayan Batı toplumu bugün, daha kısa dönemli çağları birlikte yaşamaya durmuştur.

Ancak Batı toplumlarında dizgelerin gelişmesi, iki biçimde olmuştur.

Kara Avrupa'sı ülkelerinde genelde cumhuriyetçi ve hukuk devleti; Anglo-Sakson ülkelerinde ise demokrasi ve hukukun üstünlüğü anlayışları boy vermiştir.

CUMHURİYET VE DEMOKRASİ AYRIMI

“Hukuk devleti” ve “hukukun üstünlüğü” anlayışlarıyla birlikte kimi yazarların ve özellikle Régis Debray'in kamu hukukunda kaynak gösterilen ünlü incelemesini (Etes-vous démocrate ou républicaine? Le Nouvel Observateur, 30 Novembre – 6 Décembre 1989) temel alarak cumhuriyet yönetimi ile demokrasi rejimi arasındaki ayrımları aşağıdaki biçimde özetlemek olanaklıdır:

Cumhuriyet insanının Tanrısı sadece soyut akıldır; bu nedenle üretken değildir. Demokrasi insanının Tanrısı hem akıl, hem de somut deneydir. Dolayısıyla üretkendir.

Cumhuriyette devlet, dinden etkilenmez; ama dini etkiler. Demokraside devlet dinden, din devletten etkilenmez.

Soyut ve tekelci kültür ve yurttaşlık yükümlülüklerine dayanan cumhuriyet, bütüncüdür; ister istemez merkezci olduğundan da düşüdüdür. Somut ve çoğulcu kültür ile haklara ve özgürlüklere yaslanan demokrasi bireyci olduğundan gerçekçidir, yereldir, merkezciğe karşıdır. Çünkü demokraside herkesin bir gerçeği vardır. Bu yüzden demokrasi “ben senden daha iyi düşünüyorum” deme lüksünü hiçbir kişiye ve kuruma tanımaz ve vermez. Alain Touraine'in tanımıyla “Demokrasi, olabildiğince en çok sayıda bireye en kapsamlı özgürlüğü tanıyan, en kapsamlı çeşitliliği sağlayan bir yaşam biçimidir.” Görüşlere gün ışığına çıkma ve yanlışları ayıklama yolunu açar. Uzlaşmanın bileşkesini döşer.

Cumhuriyet, yönetme, yönlendirme, güdümlendirme aşırılığınan yıkılabilir. Cumhuriyette “ulusal oluşumun rektörü de, vektörü de devlettir” (Pierre Nora). Demokrasi ise ya az yönetmekle ya da hiç yönetmemekle güç kazanır. Cumhuriyette devlet toplumu yönetir. Demokraside toplum devleti yönetir.

Cumhuriyet çocukta insanı arar. Bu yüzden cumhuriyetin gözünde toplumun üyeleri eğitilesi birer öğrencidir. Devlet, babadır, öğretmendir, eğitmendir (mürebbiye, terbiyecisi). Son çözümlemede cumhuriyet toplumu okula benzetmeye yeltenir. Demokrasi ise insanda çocuğu görür, çocuklara bile büyük insan muamelesi yaparak özgürlük tanır. Bu yüzden demokrasinin gözünde toplumun her üyesi görüşü alınacak birer ergindir. Devlet ne babadır, ne öğretmendir, ne de eğitmendir. Son çözümlemede demokrasi okulu topluma benzetmeye çalışır.

Cumhuriyet toplumu okula benzettiği için sık sık pozitivismeye kayma tehlikesi yaşar; kaydığı zaman da eleştirel akıldan uzaklaşır; koşullanmış beyinleri çoğaltır. Demokrasi, okulu topluma benzettiği için pozitivismeden uzaklaşır; eleştirel aklı özendirir ve “düşüncesi özgür, bilgisi özgür, vicdanı özgür” ve ahlaklı bireyleri çoğaltır

Cumhuriyet önce yurttaşı, sonra bireyi yaratmayı; demokrasi önce bireyi, sonra yurttaşı oluşturmayı amaçlar.

Cumhuriyette hukuku devlet üretir. Devleti memurlar yönetir. Bu nedenlerle cumhuriyet sorunları yukarıdan aşağıya doğru dikey boyutlar içinde devlet memurları ve organik aydınlarla çözer. Çözemediği takdirde yargıya gider. Demokraside ise hukuku halk üretir. Devleti hukuk yönetir. Demokrasi,

sorunları toplumların bütün katmanlarını sürece katarak yatay boyutta ve yansız hakemlerle çözer. Çözemediği takdirde ilkin hakeme ve hukukçulara başvurur; çaresiz kalınca yargıya gider. Bu yüzden Fransa’da 2000, Almanya’da 1200, İngiltere’de 1000, ABD’de 500 kişiye 1 hukukçu düşmektedir.

Cumhuriyet eşitliği sever ve savunur, ama eşitlikçi (égalitariste) değildir. Demokraside herkes, birey de, devlet de, hukuk önünde eşittir.

Cumhuriyetin son sığınağı “devlet”, devletin son sığınağı “hikmet-i hükümet”tir. Demokrasinin son sığınağı halk, halkın son sığınağı “hukuk”tur.

Elbette Cumhuriyetin gerçekleri az, ülküsü kısa vadelidir, ufku dardır, son duraklıdır ve bu durak “hukuk devleti”dir.

Demokrasinin gerçekleri çok, ülküsü de, ufku da sonsuzdur, dur durak bilmez. Dinamik ve yaratıcı ilkesi “hukukun üstünlüğü”dür.

Şimdi de bu son iki ilke üzerinde duralım.

HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ İLE HUKUK DEVLETİ ANLAYIŞLARI ARASINDAKİ AYRIM

Bilgisinden kuşkulama ve anadilinin sözlüklerine bile danışma alışkanlığını edinmemiş olan bir toplumda kavram kargaşalıklarının yaşanması kaçınılmazdır.

Bırakın Osmanlı aydınlarını, Cumhuriyet aydınları ile hukukçuları bile hukukun üstünlüğü ilkesinin ve demokrasinin neden Anglo-Sakson

toplumlarında; hukuk devleti ilkesinin ve cumhuriyetin neden Kara Avrupa'sı ülkelerinde boy verdiği üzerinde kafa yormamışlardır.

Bu yüzden 1961 ve 1982 Anayasalarının 2. maddelerinde Cumhuriyetin nitelikleri sayılırken “hukuk devleti”nden söz edilmiş, ama “hukukun üstünlüğü”ne değinilmemiş; kurucu iktidarlar, anayasa koyucuları da bu iki ilkeyi kimi zaman birbirinin yerine kullanmış (sözelimi, 1961 Anayasası, m. 77, 92; 1982 Anayasası, m. 81, 102); eşdeğer görmüştür.

Bu kavram kargaşasının olumsuz sonucu şu olmuştur: Türkiye, bu ayrımı yapamadığı için devlet, rejim yapılanmasını ve hukuk dizgesini oluştururken Kara Avrupa'sı ülkelerinden, özellikle Fransa'dan, bir ölçüde de Almanya ve öbür ülkelerden esinlenmiştir.

Oysa bu ilkeler, farklı olguların ve anlayışların ürünüdür.

“Hukuk devleti ilkesi” Kara Avrupa, özellikle Fransız ve Alman; “hukukun üstünlüğü (egemenliği, önceliği) ilkesi” ise Anglo-Sakson kökenlidir.

Her iki ilkenin nedenleri de, sonuçları da birbirinden farklıdır.

“Hukuk devleti ilkesi”nin boy verdiği Kara Avrupa'sı ülkelerinde, özellikle de Fransa'da “devlet merkezci” bir yönetim biçimi, krallık ya da cumhuriyet vardır. Devlet, her yerde hazır ve nâzırdır; Jakobendir, bir bakıma aristokrattır. Bu ülkelerde hukuku üreten temel güç devlettir. O yüzden de hukuk, sürekli devletten yanadır. Devlet, kendi yarattığı hukuk yüzünden yurttaşlarıyla sürtüşme içinde ve bu hukuku araç kılarak pek çok şeye el atmış durumdadır. Sıklıkla başvurduğu “kamu yararı”, “yönetimin takdir yetkisi” gibi kavramların içerikleri belirsiz, yoruma açık ve tartışmalıdır. Bu türden bir yığın kavramla

içeriği doldurulan hukuk, kimileyin mistikleştirilir, devlet hukuku siyasal bir araç olarak kullanılır. Yönetim, bu hukukun ürettiği kavramlarla beslenir, bireysel haklar üzerinde oynar.

“Özel hukuk” ve “kamu hukuku” ayrımı bu nedenle ortaya çıkmıştır.

Kısaca toplum ve hukuk, devletin vesayetindedir, edilgendir. Vesayetçi devletin yukarıdan aşağıya doğru düzenlediği makro anlamda bir toplumsal sözleşme vardır: Anayasa. Amaç, devleşen “Leviathan devleti” bu metinle hukukun sınırlarında tutmaktır.

Kuşkusuz devletin bu denli güçlü olduğu, bireyi çarkları arasına almaya ve ezmeye yatkın bir yapıda çağcıl demokrasi bilincini geliştirmek güçtür.

Dahası toplumla devletin yararlarının her zaman çakiştiğini söylemek güçtür. Toplumdan yalıtılmış devletin yararlarını öne çıkararak ve yönetimin güdümündeki bir anlayış, tekçidir, çoğulculuğa kapalıdır.

Bu ülkelerde ve Türkiye’de devletin birey karşısındaki gücü, kuşkusuz büyük oranda bugün de sürüyor. Dahası Jakoben devlet sıkışınca hukukun bir türlü erişemediği kör, karanlık, belirsiz ve yapma (sun’i) bir buluşa da başvuruyor: “Hikmet-i hükümet” (devlet mantığı, la raison d’Etat, La ragione dello Stato). Hikmeti kendinden menkul “hikmet-i hükümet” kavramından Devrimin yüzüncü yılı dolayısıyla 6 Ocak 1989’da Fransız Yargıtay’ında yaptığı konuşmada Başkan Mitterand şöyle yakınmıştır: “Hukuk, adalet hiçbir biçimde hikmet-i hükümet denilen nesneye kurban edilmemelidir. Uzun yıllar taşıdığım siyasal sorumluluğum döneminde hikmet-i hükümet diye bir nesneye hiç rastlamadım. Ne zaman hikmet-i hükümetten söz edilmişse, bilmelisiniz ki, bu bir başka şeyi gizlemek için uydurulmuş bir bahanedir”.

Başbakan William Pitt'in dilinde hikmet-i hükümetin karşılığı "devlet zorunluluğu"dur. Mitterand'dan 206 yıl önce 18.11.1783'te Komünler Meclisinde Pitt şöyle demiştir: "Zorunluluk, birey özgürlüklerini çiğnemenin özüdür; zorbalığın bahanesi, kölelerin inancıdır".

Bütün bunlar, Kara Avrupa'sı ülkelerinde devleti, birey zararına dokunulamaz bir nesneye dönüştürmüştür. Oralardaki savaşım, bu dokunulmazlığı sarsma kavgasıdır.

Bunun sonucu olarak Kara Avrupa'sında toplum; devletçi kurallara bağlı, içine kapalıdır. İktidar tektir. Hukuk, devletin tekeline olduğu ve devletçe üretildiği için devletçidir. Erkler ayrılığından ne kadar söz edilirse edilsin, yargıyı bağımsız kılma kavgası bir türlü bitmemiş; tümleşik bir yargı oluşturulamamış, "yargılama birliği" ilkesinden sapılmış ve birden çok yüksek yargı organı ortaya çıkmıştır.

Gerçekten hukuk dizgesini hukuk devleti ilkesi üzerine kurmuş olan Almanya, Fransa, İtalya, İspanya gibi birçok Kara Avrupa'sı, Latin Amerika ve Afrika ülkelerinde Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay olmak üzere üç yüksek yargı bulunmaktadır.

"Doğal olarak Türkiye'de de böyledir" diyemeyeceğim. Türkiye her zaman "ülkenin koşulları" gerekçesine yaslanarak her şeyi ve dolayısıyla hukuk dizgesini de yozlaştırmayı beceren bir ülkedir. Bizde yüksek yargı organı sayısı altıdır. Çünkü Uyuşmazlık Mahkemesiyle birlikte bir de Askeri Yargıtay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (yani Askeri Danıştay) de bulunmaktadır.

Biz hep başkayızdır, zaten. Sözelimi Yargıtay, aslında bir "bozma mahkemesi"dir (cour de cassation, corte di cassazione). Türkiye'de bu organa,

kurumun ve kavramın anlamını yansıtmada yetersiz bir terimle, Yargıtay denmektedir. Yargıtaylarda ilk mahkemedeği gibi duruşma (öğrenme yargılaması) yapılmadığı, kanıtlarla yüz yüze gelinmediğı için bu denetim organının, ilk mahkemenin yerine geçerek kanıtları değerlendirmesi olanaksızdır. Yargıtay, hükmü bozmakla yetinmek, yeniden duruşma yaparak esası çözmesi için dava dosyasını olay (ilk ya da istinaf) mahkemesine göndermek zorundadır. Bu yüzden adına bozma mahkemesi denmekte, asla istinaf yetkisi bulunmamaktadır.

Yargı birliğı ilkesinden ayrılmanın, üç yüksek yargı organı bulunmasının, yani görev ayrılığının zorunlu ve önemli sonuçlarından biri şudur: Adli olsun, idari olsun ilk mahkemeler, uygulanacak bir yasa hükmünün anayasaya ya da tüzük hükmünün yasaya aykırılığı söz konusu olduğunda bu sorunu kendileri çözemezler. Bu mahkemelerin tek yapacakları şey, yetkili yargı organına, yani anayasa mahkemesi ya da idari mahkemeye bu konuda bir karar verilmek üzere aykırılık savını iletmek ve sonucu beklemek; yani, konuyu “bekletici sorun” yapmaktır. Davalar da bu yüzden uzamaktadır.

O nedenlerle bu ülkelerde, devletle birey hukukun önünde eşit düzeyde olmadıklarından, devleti hukukun içine çekme kavgası sürekli yaşanır. Bunun doğal sonucu olarak hukuk ve özellikle yargı erki yeterince güçlü değildir.

Her tür erk/iktidar, tekilci devletin bütünlüğü içinde yukarıdan aşağıya doğru biçimlendiğinden “hukuk devleti” küresindeki savaşım, devletin topluma ve bireye karışmasını azaltma savaşımıdır. Temel amaç, kanımca “az devlet, çok hukuk” formülüyle özetlenebilir.

Dar bir ufuktur bu. Aynı zamanda devletin hukuk içinde olmayabileceğinin dolaylı bir itirafıdır.

Buna karşılık “hukukun üstünlüğü ilkesi”nin boy verdiği Anglo-Sakson ülkelerinde toplum; sözleşmecidir, uzlaşmacıdır. Kendi kendisini düzenler. Saydam ve dışa açıktır. Birey yarışmacıdır. Girişim gücü; devlette değil, bireyde ve sivil toplum örgütlerindedir. Devlet, merkezci değildir. Toplum çoğulcu olduğundan iktidar; tek değil, parçalıdır. Çok kutuplu kurumlar, kuruluşlar; devletin bir kesim temel görevlerini de üstlenmiştir. Çoğulculuk; kurumsal parçalanmayı, işbölümünü yaratmıştır.

Toplum kendi hukukunu kendi üretmektedir. Hukuk, Sokratik yöntemle yaratılmakta, yaşanarak öğrenilmekte ve uygulanmaktadır; somuttur, esnektir ve de, en önemlisi, devletten bağımsızdır. Toplumun ürünü olduğundan başat ve egemen güç; özerk hukuktur. Devlet, ikincil plandadır. Toplum devletin vesayetinde değil, devlet toplumun içindedir. Bu yüzden kimileyin yazılı bir anayasaya gerek duyulmamıştır. Her şey, üretilen bu hukukun hakemliğinde çözülmektedir.

Devlet ile birey, toplumun ürettiği ve dayattığı bu hukukun karşısında eşit konumda ve ona bağlıdır.

Bu durumun kaçınılmaz doğal sonuçları bellidir: Hukuk ve yargı, devletten bağımsız ve çok güçlüdür. Hukuk birliği ve bütünlüğü sağlanmış, hukukta özel hukuk, kamu hukuku gibi katı ayrımlara yer verilmemiştir.

Anayasa mahkemesi, Yargıtay, Danıştay gibi birbirinden ayrı yüksek yargı organları kurulmasına gerek duyulmamış; tek bir “yüksek mahkeme”yle yetinilerek “yargının birliği ilkesi”ne uyulmuştur.

Tam bu noktada “yüksek mahkemeler” yerine sürekli “yüksek yargı organı” demenin bir anlamı olup olmadığı sorulacaktır.

Elbette var.

“Yüksek mahkeme” deyişi, bir saygı anlatımı değil, teknik bir kavramdır.

Bu kavrama kısaca değinmekte yarar var.

Anayasamız istediği kadar yüksek mahkemeden söz etsin, bizim hukuk dizgemiz içinde yer alan yüksek yargı organlarının hiçbirisi dogmatik-teknik hukuk kavramı anlamında yüksek mahkeme değildir.

Denetim yargılaması yapan bir organın yüksek mahkeme olabilmesi için, şu nitelikleri taşıması gerekir: 1-Gerektiğinde istinaf yetkisini kullanabilmek. Bir başka deyişle ilk (olay) mahkeme gibi kanıtlarla yüz yüze gelerek tarafların etkin biçimde katıldığı, herkese açık bir duruşma (tartışma, débat, dibattimento), yani bilimsel deyişle “öğrenme yargılaması” (cognizione, cognitio causae) yapabilmek; bu nedenle de maddi olayları ve kanıtları değerlendirerek olayın gerçek ve kanıtlanmış olup olmadığı (sübut) konusunda da karar verebilmek. 2-Anayasa yargılaması yapabilmek. 3-Yönetmelik (idari) yargılama yapabilmek. 4- Ülke düzeyinde hukukun temel ilkelerini oluşturmak.

Bu yüzden yüksek mahkeme dizgesini benimsemiş ülkelerde yargıçların sayısı genellikle 9-12 arasındadır. Mahkemede başkan yoktur. Bir baş yargıç ve yüksek yargıçlar vardır. Yılda gelen iş sayısı, 50 ile 200 kadar, karar sayısı da buna denktir. Amerika, Kanada, İngiltere, Hollanda, Japonya, Romanya, Fildişi Kıyısı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti gibi ülkelerde yüksek mahkeme dizgesi bulunmaktadır.

Anglo-Sakson hukukundan esinlenen ülkelerde tek bir yüksek mahkeme bulunmasının ve yargı birliği ilkesinin gerçekleştirilmesinin çok önemli sonuçları vardır.

Bunlardan en önemlisi şudur: İlk mahkemeler, önlerine gelen bir davada, bir yasa hükmünün anayasanın bir hükmüne, bir tüzük hükmünün bir yasa hükmüne aykırı olup olmadığına karar vermek durumundadır. İlk mahkeme, bu tür bir hükmün aykırı olduğu kanısına ulaşırsa, bu aykırı hükmü uygulamadan geri çekecektir. Ayrıca, “bekletici sorun” yapmayacağı için yargılama da uzamayacaktır. Çünkü “yargılama birliği ilkesi”nin yaşama geçirilmiş olması nedeniyle, yüksek mahkeme eninde sonunda önüne gelecek olan bu sorunu kesin çözüme bağlayacaktır ve yargılama uzamayacaktır.

Bu nedenlerle yüksek mahkeme dizgesini benimseyen ülkelerde, yargı erki son derece güçlüdür ve bu ülkelerde her konuya, devlet ile bireyi hukuk karşısında eşit kılan “hukukun üstünlüğü ilkesi” temelinde yaklaşılır.

Kısacası bu ülkelerde her tür erk (iktidar), çoğulcu toplum gereğince parçalıdır ve aşağıdan yukarıya doğru biçimlenmektedir.

Bu yüzden hukukun üstünlüğü küresindeki savaşım, toplumun ve bireyin hukuk dışına çıkmasını engelleme savaşımıdır. Temel amaç, “daha çok toplum, daha çok hukuk” formülüyle özetlenebilir. Devlet zaten hukukun içindedir. Çünkü hukuku devlet kotarmamaktadır.

Geniş bir ufuktur, bu. Aynı zamanda da devletin sürekli hukuk içinde kalmak zorunda olduğunun kanıtıdır.

Bu nedenlerle aktarılan bu durumu çok güzel özetleyen Fransız Hukukçusu Cohen-Tanugi, ses getiren yapıtında, Anglo-Sakson ülkelerinde “devletsiz hukuk”un, Kara Avrupa’sı ülkelerinde ise “hukuksuz devlet”in olduğunu söylemektedir (Le droit sans l’Etat, PUF, Paris, 1987).

Bu tanı, doğrudur.

Bu gelişimin önemli sonuçları olmuş, Fransa, Almanya, İtalya gibi ülkeler demokratikleşmede çok büyük adımlar atmalarına karşın, Anglo-Sakson demokrasilerinin düzeyine ulaşamamıştır.

Görüldüğü üzere bu saptama, ülkemiz açısından son derece önemlidir.

TÜRKİYE’DEKİ GELİŞME VE DEMOKRASİ SORUNU

Jacques Attali’ye göre, 1900 yılında bugünkü anlamda demokrasi hiçbir ülkede yoktu. 2006 yılında ise 119 ülkede, yani dünya devletlerinin %62’sinde çok partili rejim var.

Ancak bunların sadece pek azında özlenen, en iyi (optimum) demokrasi yoktur.

Türkiye, ne yazık ki, bu son öbek içinde değildir. Çağcıl bir demokrasi anlayışı geliştirmek şöyle dursun, göstermelik bir demokrasi anlayışıyla yetinmektedir.

Bugün ülkemizde yaşanan olumsuzlukların birçok nedeni bulunmaktadır.

İlkin, tarihsel sürece değinmekte yarar vardır.

Tarihsel ayrıntıları bir yana bırakırsak, Osmanlı Devleti de son döneminde çok partili düzene geçmiştir.

Kuşkusuz Atatürk'ün ve herkesin özlediği anlamda bir demokrasinin Osmanlı Devletinde gerçekleşmesi olanaksızdı.

Zira çağcıl demokrasinin alt yapısı, ne Selçuklularda ne de Osmanlılarda bulunuyordu. Türk toplumu, Batı toplumlarındaki gibi, yerel birimlerde kendi kendisini yöneten meclislere hiç gerek duymamıştı.

Kuşkusuz bu önemli bir eksiklikti. Böyle bir toplumda, kapalı bir yapı içinde ve “siyaseten katl”i benimseyen bir düzende esasen ne bir Miron çıkabilir ne de kendi kendini yönetme bilinci gelişebilirdi.

Nitekim gelişmemiştir.

Türk toplumu İslam küresinde yer almıştır.

Gerçi İslam ortaçağı da bir aydınlanma süreci yaşamıştır. Farabi, İbni Rüş, İbni Sina, Birini, Elcezeri, Harezmî gibi bilginler, düşünürler yetişmiştir. Bundan bin yıl önce El-Battani dünyanın eksenini çevresinde dönüşünü 2 dakika ve 24 saniye yanılıyla hesaplamış, Halife Me'mun zamanında trigonometrinin temel kavramları oluşturulmuştur. Horasanlı Gıyasettin Cemşit'in bu konudaki buluşları yadsınamaz. Bu yöntemle Akdeniz'in genişliği, yer küresinin paralel daireleri arasındaki uzaklığın 111.000 km olduğu saptanmıştır. El Cabir, matematiğe sıfır sayısını sokmuş; İbni Heysem, cebir bilimini kurmuş; maddenin atom ve moleküllerden oluştuğunu kanıtlamıştır. Cabir bin Hayyam, atom kuramının temellerini atmıştır.

Ancak bu aydınlanma uzun sürmemiş; ardılları bu bilginleri daha sonraları “tekfir” diye suçlamışlardır. Büyük bir üniversitenin temellerini atan ilk Rektör Gazali, ilkin felsefe ile buluşmuş, daha sonraları ise felsefeyi aşağılayıp dışlamış; büyük bilginlerden Birgivi, gökbilimi (astronomi) sadece namaz vakitlerini saptamak için gerekli görmüştür.

Daha sonraları Osmanlı’da Ak Şemseddin ve onun öğrencisi Fatih, matematik, gökbilim gibi dallara çok önem verirler. Bunun sonucunda Ali Kuşçu matematikte, Takiyuddin Efendi gökbilimde olağanüstü başarılar gösterirler. Ancak Fatih’in torunu Yavuz, aktarmacı (nakli) bilimleri öne çıkarır, 1515’te matbaayı ölüm cezası tehdidiyle yasaklar (Phillip Mansel’in Konstantiniye adlı kitabı).

Osmanlı döneminin büyük hukukçusu Ebussuud Efendi (1492-1573), Amerika’nın keşfedildiği yıl doğar. Ancak bu keşiften de, yeryüzünün gerçek büyüklüğünden ve coğrafyadan da habersizdir. “Dünyayı fethettik, fethedilecek yer kalmadı. Her şeyi biliyoruz. Artık sadece dini bilimlerde derinleşelim, yoğunlaşalım” yolundaki ünlü fetvasını verir.

Kanımca bu an, karanlık dönemin başladığı andır. Çünkü fen bilimleri, matematik, geometri yasaklanır, rasathane yıkılır. 4. Murat döneminde Ayasofya imamı Kadızadeli Mehmet Efendi, akla dayanan (akli) bilimlere önem verenlerin, bu arada Mevlana’nın, Yunus’un kâfir olduklarını ileri sürer ve bu fetvasıyla duyurur.

Batıda matbaa 1438’de bulunur; 1455’te 42 satırlık Mazarin Kutsal Kitabı basılır. Osmanlıda Yahudiler, 1488, Ermeniler 1567, Rumlar 1627 yıllarında ilk kitabı basarlar; Müslümanlar ise matbaanın bulunuşundan 289 ve Rumlardan

100 yıl sonra 1727'deki resmi izinle 1729'da ilk olarak "Vankulu Lügatı"nı basarlar. Batıda ilk gazete Anvers'de 1605'te, bizde ise 235 yıl sonra 1840'ta çıkar.

Yaşanmış şu olay ibret vericidir: 1776'da Mühendishane-i Bahri Humayunu kuran Baron de Tott, 1784'te yazdığı "Mémoires sur les turcs ve les tartares" adlı yapıtında (cilt, 3, s. 212-215) özetle şunları anlatmaktadır: Baron'un tavsiyesiyle 3. Mustafa riyaziye mektebi kurulmasını buyurur. Mektebin başına Baron geçecektir. Kimi hendeseciler, geometriyi ve matematiği daha iyi bildikleri iddiasıyla buna karşı çıkarlar ve mektebin başına geçmek isterler. Bunun üzerine hepsi toplanır. Baron üçgenin açılarının toplamını sorar. Müderrisler, bahriye subayları tartışmak için izin isterler. Yanıt: "Üçgenine göre değişir". Oturumda padişah yoktur, ama iki hükümet yetkilisi vardır.

Bu olay, 1770'te Rusların Osmanlı donanmasını yakmasından üç yıl sonradır. Gerçi 1789 Devriminden 16 yıl öncedir. 1730'larda Fransız Comte de Bonneval (Humbaracı Ahmet Paşa) aslında müderrislere matematik derslerini vermiştir. Ama durum budur.

Tam bu sırada Avrupa Aydınlanma yüzyılını yaşamakta, Sanayi Devrimine doğru yol almaktadır. Aydınlanma yüzyılının iki büyük önder devlet adamı vardır: Büyük Frederik ve 2. Katerina. İkisi de dönemin büyük düşünürlerinden yararlanmaktadır. Osmanlı Sultanı 3. Ahmet ise, Büyük Frederik'ten ülkesini kurtarmak için üç müneccim istemektedir.

Bir zamanlar kendisi dünyada en görkemli ve krallar üstü, sadrazamı krallara denk sayılan Osmanlı Sultanı, 19. yüzyıldan itibaren Avrupalı elçilerin muhatabı olmaya başlayacaktır.

Sonuçta İmparatorluk yıkılır. Cumhuriyet kurulur.

BUGÜNKÜ TÜRKİYE

Ancak bugün de Türkiye, onca örneklere ve Avrupa Birliği'nin uyarılarına karşın, istenen demokrasiyi gerçekleştirememiştir.

Kuşkusuz bunun çok çeşitli nedenleri vardır.

Ancak bunlardan kimisi ön plana çıkmaktadır.

1- Bunlardan birincisi kuşkusuz yanlış seçimdir: Türkiye, Kara Avrupa'sı ülkelerinde gelişen hukuk devleti ilkesi ve bir yönetim biçimi olan cumhuriyet ile Anglo-Sakson ülkelerinde boy veren hukukun üstünlüğü ilkesi ve bir rejim olan demokrasi arasındaki ayrımları görememiştir.

Özellikle örnek alınan Fransa'ya tarihsel tanı koymakta başarısız olunmuş; bu ülkedeki bütün hastalıklar devlet yapısına aktarılmış; dolayısıyla bugün yaşanan bunalımların tohumları bilinçsizce ekilmiştir.

Gerçekten Fransa, 1789'dan bu yana üç kez krallığı devirmiş, iki kez krallığa yeniden dönmüş; dört kez Cumhuriyeti yıkmış, beşincisini yaşayan bir toplumdur. Fransa dokuz kez darbe girişimi yaşamış ve 15 kez anayasa değiştirmiştir.

Bu açıdan devlet ve toplum olarak, ülkemizin Kara Avrupa'sının devlet merkezci ülkelerini seçmesi büyük bir talihsizliktir.

Tarihsel ve toplumbilimsel deneyimler şunu göstermektedir: Hiçbir toplum devleti merkeze alarak gelişmemiştir ve sağlıklı bir rejim kuramamıştır. Devlet üzerinden cumhuriyete geçilebilir. Ancak devlet üzerinden demokrasiye geçilemez. Demokrasiye sadece toplum üzerinden geçilebilir.

Türkiye bugün de bunun ayırımına varamamıştır.

Şu anda Türkiye'de, "bize göre cumhursuz Cumhuriyet", "bize göre halksız demokrasi" var.

Ülkemizdeki bugünkü çatışma, her şeyi yerinde tutmak isteyenlerle taşları yerinden oynatarak yeniden yapı kurmak ya da kısaca "bize göreciler"le "çağcıl değerlerle bütünleşmek isteyenler" arasında geçmektedir.

2- Özlenen demokrasiyi gerçekleştirememenin ikinci nedeni, Atatürk(çülük) yanlış algılanmıştır, bu yanlış algılamaya da sürmektedir.

Türk toplumu bir Atatürk Devrimi yaşamıştır. Devrimin temelinde yatan ilke bellidir: "Halka karşın halk için". Çok partili demokrasiye geçilirken bu ilke ister istemez değişmiştir: "Hak tarafından ve/ya halkla birlikte halk için".

Cumhuriyet seçkinleri, Atatürk Devrimini yanlış algıladıkları ve yorumladıkları için, bu son ilkeyi bir türlü algılayamamış ya da çoğu zaman ötekileştirdikleri "baldırı çıplaklar"ın (sans culottes) ekonomik güce kavuştukça iktidardan pay istemelerini ve karar düzeneklerine ağmalarını içlerine sindirememişlerdir.

Kuşkusuz Cumhuriyet ile birlikte Türkiye yukarıdan aşağıya göre, yani dikey biçimde Aydınlanma Çağına girmiştir.

Atatürk Devrimi, toplumu dönüştürme etkinliklerinin bir bütünüdür; demokrasiye hazırlık evresidir.

20. Yüzyılın ilk yarısında Türkiye'nin örnek aldığı Avrupa'da totaliter rejimler iktidarı ele geçirmeye başlamıştır.

Türkiye ise savaştan yeni çıkmıştır. Okuryazarı yok denecek oranda azdır. Boy/oymak (aşiret/kabile/tribu) yapılanmasından kurtulamamış; Rönesans, Reform, Aydınlanma, Sanayi Devrimi süreçlerini yaşamamış; toplumda sınıf katmanları oluşmamıştır.

Bu koşullarda, kültürel değerleri farklı bir halkı, yüzyılları yıllara sığdırarak çağı yakalamak ve demokrasiye hazırlanmak, akılcı/demokrat insanı yaratmak gerekmektedir.

Bunun iki yolu vardır: Devrimci/katı ve evrimci/esnek.

Atatürk ve arkadaşları, zamanı kısaltmak için birinci yolu seçerler.

Ancak bu noktada, değerlendirme yapılırken, özen gösterilmesi gereken noktaları unutmamak gerekir.

Atatürk otoriterdir. Ama totaliter değildir. Yaşadığı dönemin modasına karşın, Meclisi kapatma çağrılarını, padişahlığı, ömür boyu cumhurbaşkanlığı önerilerini reddetmiş, faşizm önerisine "zorbalık" diye karşı çıkmış, tarihe diktatör diye geçmeyi istememiştir.

Atatürk, "Gözlerimizi kapayıp soyut yaşadığımızı varsayamayız. Ülkemizi bir çember içine alıp dünyaya ilgisiz kalamayız" dediği halde, demokrasinin küresel ilkelerini ülkesine getirememenin acısını sürekli yaşamış, bu konudaki denemeleri başarısız olmuştur. Değişmez uzak amacı, dünyanın kıyısında köşesinde değil, odağında yer alan; tarihe maruz kalan değil, tarih yapan, çağın ruhuna denk düşen bir Türkiye olmuştur.

Bugün Atatürk'ü ve Devrimini, uzak amaçlarına bakarak iyi yorumlamak zorundayız.

Bunun için de Atatürk ve Devrimi karşısında çeşitli duruşları yakından bilmek zorunludur.

Bir kesim, Atatürk'ü ve Devrimini sürekli tasarlayarak (taammüden) lanetlemektedir. Bu haçlı seferi onanamaz.

Bu tutumun hiç kimseye yararı yoktur. Bugün gelinen nokta gerçekçi bir gözle bakarsak şudur: "Atatürk" kavramı, artık bir ölümlünün adı olmaktan çıkmış, bayrak gibi, yurt gibi toplumsal/ulusal bir "değer" olmuştur. Ceza hukuku bu değeri korumaktadır. Burada korunan Atatürk'ün resmi, büstü, anıtı değil; insana ilişkin bir değer olan toplumsal ortak duygudur: "Atatürk'e bağlılık, sevgi, saygı ve minnet".

Toplum barışı için bu ulusal değerinde birleşmek gerekir.

Atatürkçülük karşıtlarının ikinci kesimi, daha da tehlikelidir. Bu kesim, donanım yetmezliğinin yüzeyselliğinde ve sığlığında yaşayan "gizli antikemalistler"den oluşmaktadır. Nasıl gizli işsizlik, aldatıcı bir istihdam biçimi

ise, “gizli antikemalizm” de aldatıcıdır; Atatürkçülük değildir. Hatta ona karşıdır. Kimi zaman da karşı olduğunun ayırımında değildir.

Tuzağa düşmemek için, tarih ve Atatürkçülük bilincimizi bilimin sınamalarından geçirerek onları iyi tanımak durumundayız.

Gizli antikemalistlerden birinci kesimi, sondaj, arşiv cımbız yöntemiyle Atatürk’ün konjonktürel bir sözünü alarak kendi ideolojileri yararına kötüye kullanmayı huy edinmişlerdir. Sözgelimi, Türkiye Büyük Millet Meclisini açarken “padişah ve halifeyi kurtarmak”tan söz eden Atatürk’ü padişahçı/halifeci; cumhuriyet ve laiklik karşıtı ilan ederler.

Gizli antikemalistlerden ikinci kesimi, onu boyutsuz biçimcilğe, giysi, imaj çağdaşlığına, yapay, sahte ve kozmetik batılılaşmaya; farklılaşmaya geçit vermeyen, tekçi, monolitik, totaliter resmî bir Türk kimliğine kilitler. Bu yerel “şarkiyatçılar” (terim Edward W. Said’indir), Atatürkçülüğü, Doğunun Batıda alaya alınan imajından kurtulmak için yapılan, geçmişten kopuk biçimsel değişikliklere indirgerler.

Gizli antikemalistlerin üçüncü kesimi, Atatürkçülüğü, katı bir ideolojiye dönüştürerek, süre ve içerik açılarından onu güdükleştirip dondurur.

Gizli antikemalistlerden bu kesimi, O’nu artık var olmayan, yinelenemeyen 1930’ların “asr-ı saadet”ine hapseder. Bunlar, 1930’ları 2.000’lerle örtüştürmek gibi, geçmişi şimdiki zamana taşımanın çağ gerisi (anakronik) olanaksızlığını yaşar, her sabah yenilenip yeniden kurulan bir dünyada, bugün bile paradoksal biçimde di’li geçmiş zamanda konuşurlar. Eleştirel akılcılıkla Atatürkçülüğü irdeleyenleri yurda ihanetle suçlarlar. Bir akımı/görüşü besleyen biricik damarın eleştiri olduğunu, eleştiri olmazsa o

akımın büzülüp içine kapanacağını, melankolikleşeceğini, tek boyutlu bir yapıya dönüşeceğini, Newton'ın "atalet yasası" uyarınca tükeneceğini bilmezler ya da bilmezlikten gelirler. Oysa uygar yüzlü, ışığıyan Atatürk(çülük), sonluluk değil, sonsuzluktur. 1930'lara mihlanan değil, bilimin ışığında geleceğe gelecekle üreten bir anlayıştır.

İşte içerik açısından bu gizli "antikemalistler", efsaneleşmiş, sıra dışı bir kahramana duyulan Plâtoncu hayranlıkla yetinirler, beyin çilesi çekip bir türlü "öze" inemezler. Bu yüzden de, bilim yerine her Allah'ın günü, ozansı, slogancı, sığ sözcüklerle tıka basa hamaset dolu yalınkat söylevleri yineler, Atatürk'ü metalaştırırlar. Umberto Eco'nun dediği gibi, bu an büyük bir yangını söndüren çok büyük bir kahramana itfaiyeci unvanının verildiği andır. O anda, bilimsel deyişle toplumda yaratılan "bıkkınlık/bezginlik karmaşası"yla (Aristeides kompleksi) Atatürk sevimsizleştirilir.

Bütün bunlar, ideoloji yaftasının ayartıcı ve ölümcül çekiciliğinde, kendilerinden menkul ideolojik biatin Atatürkçülüğe çıkardığı talihsiz faturalardır.

Gizli antikemalistlerin ortak yöntem yanılgısı, Atatürkçülükten Atatürk severliğe ulaşacak yerde tersini yapmış olmalarıdır. Atatürk'ü âdeta severken boğmuşlardır.

Kuşkusuz Atatürkçülük bunlardan hiçbirisi değildir.

Elbette Atatürk ve Atatürkçülük, sondaj-arşiv yöntemiyle değil, olsa olsa yaptıkları ve değişmez amacı gözetilerek tanımlanmalıdır.

Birincisi, Atatürk gerçekçidir ve Atatürkçülük, demokrasinin hazırlık dönemidir.

İkincisi, Atatürk(çülük), pragmacıdır. Kendi diliyle “halkının vicdanında ve geleceğinde sezindiği gelişme yeteneğini, ulusal bir sır gibi vicdanında taşıyarak” ve “uygulamayı evrelere ayırıp adım adım yürüyerek” devrimini ustaca gerçekleştirmiştir.

Üçüncüsü, Atatürk ideolog ve ideokrat, Atatürkçülük, daha doğru bir deyişle Atatürk’ün devrimci anlayışı, ideoloji ve ideokrasi değildir. Bilimin yaşama uygulanmasıdır. İdeolojiler, Atatürkçülüğün amacı olan demokrasiye ters düşer. Zira ampirik olarak yanlış, etik olarak haksız bir dayatmacılığı içeren ideolojiler, fanatik özleri nedeniyle demokrasiyle bağdaşamazlar.

Dördüncüsü, Atatürk(çülük) bilimselcidir. Şu sözler Atatürk’ündür: “Yaşamda en gerçek yol gösterici bilimdir”, “Türk ulusunun elinde ve kafasında tuttuğu meş’ale pozitif bilimdir”, “Öğreti istemem, donar kalırız”, “Biz de uygulanamaz düşünceleri, kuramsal bir takım ayrıntıları yaldızlayarak bir kitap yazabilirdik. Öyle yapmadık. Ulusun maddi ve manevi olarak çağcılılaşması ve gelişmesi yolunda eylem ve icra ile söz ve kuramların önüne geçmeyi yeğledik”. “Ben, manevi miras olarak hiç bir düstur, hiç bir dogma, hiçbir donmuş ve kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevi mirasım bilim ve akıldır. Benden sonrakiler, bizim aşmak zorunda olduğumuz çetin ve köklü zorluklar karşısında, belki hedeflere tamamen eremediğimizi, ama akıl ve bilimi rehber edindiğimizi onaylayacaklardır. Zaman süratle ilerliyor; ulusların, toplumların, kişilerin mutluluk ve mutsuzluk anlayışları bile değişiyor. Böyle bir dünyada, asla değişmeyecek hükümler getirdiğini iddia etmek, aklın ve bilimin gelişimini inkâr etmek olur. Benim Türk milleti için yapmak istediklerim ve başarmaya

çalıştıklarım ortadadır. Benden sonra beni benimsemek isteyenler, bu temel eksen üzerinde akıl ve bilimin rehberliğini kabul ederlerse, benim manevi mirasçılarım olurlar.”

Beşincisi, Atatürk(çülük), geçmişin ortak kültür belleğini ulusal potada katalizör olarak eritmiştir. Buna göre içli türkülerimizin titreşimleri çok sesli ezgilerle seslendirilecek, Yunus bizim kalacak, Goethe ve Baudelaire’in tadına varılacaktır. Ne köksüzleşme, ne Batıya özenme, ne de görüntüde çağdaş biçimsellik. Yalnızca özümsemiş çağcılık. Çünkü “Özümsemek koşuluyla başkalarından beslenmek kadar özgün hiçbir şey yoktur. Aslanı aslan yapan özümsemiş koyun etidir.” (Paul Valéry). Atatürk’ün deyişiyle “haraset-i fikriye” sayesinde özgün Türk kimliği yeryüzündeki vazgeçilmez yerini alacaktır.

Özetleyecek olursak, insanlar geçmişten ders alırlar. Ama geçmişte değil, yalnızca şimdiki zamanda yaşarlar.

1930’lara dönülemez. Dönülürse şimdiki zaman avucumuzdan kayar gider; yarının rüzgârları hiç esmez olur. 1930’lardan ders alarak, ama 1930’ların bekçiliğine özenmeden bilimin ışığında gelecekler üretilirse, işte o zaman Atatürk’ün mirasçısı, Atatürkçü olunur. Böylece geçmişle gelecek arasında da sağlam bir köprü kurulur.

Bir “uygarlık tasarısı” olan Atatürkçülüğün “di”li geçmiş zamana mihlanmış katı bir ideoloji değil; tam tersine, dokunduğu her şeyi bilim testinden geçirerek kendini durmadan yeniden kuran bir kalkınma yöntemi; Atatürkçülüğün ilkelerinden birinin de devrimcilik olduğu unutulmamalıdır.

Kısaca Atatürk(çülük)ün vazgeçilmez yakın amacı cumhuriyet, vazgeçilmez uzak amacı demokrasidir. Atatürk, “...demokrasinin bütün gerekleri

sırası geldikçe uygulamaya konulmalıdır.” diyerek bu amacın gerçekleştirilmesini gelecek kuşaklara bırakmıştır.

Unutulmamalıdır ki, Atatürk’ün demokrasi anlayışı bugünün çok ötesindedir: “Çocuk, diyordu Genel Yazmanına, biz öyle bir idare, öyle bir rejim istiyoruz ki, bu memlekette bir gün –eğer dünyada hükümdarlık aleyhinde gittikçe artan kuvvetli cereyan muvacehesinde kalanlar varsa- padişahlığa taraftar olanlar dahi bir fırka kurabilsinler.”

Devrimin başlangıcından beri bu öz hiç değişmemiştir: “İrade-i milliyeyi hâkim ve kuvâyı milliyeyi âmil kılmak”..

Özetle Atatürkçülük, dikey devrimin yatay başarısını sağlamak, “haraset-i fikriye”yle uygar değerleri ulusal potada eritmektir. Var olan Türk insanının keşfidir. Köksüzleştirmek, konfeksiyonculuk, Batı ne yaptıysa benzerini yaparak onda tükenmek değildir.

3- Özlenen demokrasiyi gerçekleştiremememizin üçüncü nedeni, çağı iyi değerlendirememektir.

Çağın nabzı, “küreselleşme” ve dolayısıyla onun dayattığı anlayış ve uygulamada “değişim” kavramlarında atmaktadır. Çünkü küreselleşme; yaşadığımız çağın toplumbilimsel ve tarihsel gerçeğidir.

Bugün, bir trilyon veri, dünyanın bir ucundan öbür ucuna bir saniyede ulaşıyor. İnsanlık, organik hızdan mekanik hıza, şimdi de ışık hızına gelmiştir. Nano teknoloji çağına geçilmiştir. Bilginin büyük güç olduğu, bilgi ağına egemen olanların dünyaya egemen oldukları bir kez daha anlaşılmıştır. “Oralar” kalkmış,

artık her yer coğrafyanın küresel bilgi ağı içinde “buralar”, “üçüncü, sibernetik mekânlar” olmuştur. “Coğrafyanın sonu”ndan söz edilmektedir.

Ulusal devlet kavramı katılığını yitiriyor. Ulusal devletin egemenliği yok olmuyor, ama ulus üstü örgütlerle paylaşılıyor. Artık “ulus devlet, büyük sorunları çözemeyecek kadar küçük, küçük sorunları çözemeyecek kadar büyüktür” (Daniel Bell). Bağımsızlık, ulusal kimlik, ulusal değerler ise daha çok korunuyor. Küreselleşme birleştirdiği kadar, bölüyor da.

Toplumsal dönüşümler hızlanıyor, yeni bir yaşam kipi yaygınlaşıyor. Kavramlar, değerler içerik değiştiriyor.

Hukuk bütünleşiyor; insan hakları ve özgürlükleri küreselleşiyor.

Dünyanın neresinde olursa olsun, doğal, çevresel ve kültürel değerler, bir yandan, bütün dünyanın değerleri olarak benimsenirken, öte yandan, sanki sistemli biçimde her şey tek boyutluluğa indirgeniyor.

Dünya bir “megamarket” olmuştur. Ulus-devletler ayrışsalar bile, pazarlar bütünleşiyor.

Gelir dağılımı inanılmaz boyutlara ulaşıyor. “Sayısal çukurlar” (Jospin) korkunçlaşıyor.

Herkese meydan okuyan küreselleşme ve çağcılık ötesiyle (postmodernizm) yeniden biçimlenen ve karmaşık yapıların geniş ufuklarla büyük düşünen beyinler beklediği bir dünyada, her ülke gibi Türkiye de bir yol ayırımındadır.

Ya günübirlik öykümlerle (taklitlerle) yetinecektir ya da demokrasiyi özümseyip içselleştirecektir.

Birincisi, kimliksizliğin, kişiliksizliğin, yalnızlığın yoludur. Bu yolu elbette reddediyoruz.

İkincisi, insan odaklı bir bakıştır; onurun, özgürlüğün, eşitliğin, insanlığın yoludur. Kuşkusuz bu yol seçilecektir.

Bu istek masum, ama büyüktür: Optimal demokrasi.

Türk halkı, işte buna hazırlanmak zorundadır.

Yirminci yüzyıl, en kanlı yüzyıldır. Derslerle doludur. Bunun temel nedeni, totaliter rejimlerin “hiç kimse”lere (O. Paz) indirgenmiş tek tip insanlardan oluşan pastörize bir toplum yaratma girişimleridir.

Yüzyılın ilk yarısında gerçeğin ayırımına varılamaması, yıkımlar getirmiştir: Doğa da, toplum da özde çoğulcudur. Tek tipe izin vermezler. Üstelik “Doğa, tek tip insan üreten bir klinik değildir” (İsaiah Berlin). Doğanın çoğulculuğuna dokunulursa, yaşam alt üst olmaktadır. Toplumun çoğulculuğuna dokunulursa, toplum yaşanılması güç bir cehenneme dönmektedir.

Çünkü insan, başkalıklarıyla benimsenmesini ister. Ötekilerle berikiler, yarışan eşit öznelerdir. Eşitlik, birlikteliği sağlar. Eşitsizlik; yabancılaştırır (aliénation), ayırıştırır, çatıştırır. Başkalıkları yok etmek ise, kültürel soykırımdır. Esasen “Öteki”ni kazımak için yapılan her şey, ötekinin yok edilemezliğini kanıtlamıştır” (J. Baudrillard). Yanakları kızaran, şerefli bir yaratık olan hiçbir insan, başkalıklarının örselenmesine katlanamaz. Her insan, bebekken bile aslında bebek değil, bir hukuk öznesidir.

Bu nedenlerle çağcıl demokrasinin ulaştığı bilinç, insanın asla devletleştirilemeyeceği, ancak devletin insancılaştırılabileceği bilincidir.

Dokuları örselenmemiş, kendisini dengeleyen bir doğa; kılcal damarları çoğulculukla beslenen ve kendini geliştiren bir toplum, yaşamın ve barışın vazgeçilmez gerekçesidir.

Bu nedenlerle “Barış ve adalet haykırarak doğan yirminci yüzyıl, kanın içinde boğularak öldü ve bulduğundan çok daha adaletsiz bir dünya bıraktı. Yine barış ve adalet haykırarak doğan yirmi birinci yüzyıl da önceki yüzyılın izinden gitmektedir. Ben çocukken dünyada yiten her şeyin “Ay”a gittiğine inanırdım. Ne var ki, Ay’a giden astronotlar orada ne tehlikeli düşleri, ne tutulmayan vaatleri ne de kırık umutları buldular. Eğer bunlar Ay’da değılseler, neredeler o zaman? Yoksa dünyada yitmediler mi? Yoksa dünyada saklanıyorlar mı?” diye soran Eduardo Galeano’ya (Aynalar, Yiten şeyler) insanlığın yanıtı çağcıl demokrasidir.

4- Özlenen demokrasiyi gerçekleştiremememizin dördüncü nedeni, çağcıl demokrasiyi iyi algılamış ve özümsemiş olmamamızdır.

Çağcıl demokrasi; bireyin “kendi ve farklı olma hakkı”nı, yaşamını anlamlı kıldığına inandığı ya da düşündüğü değerleri izleme, onların üzerinde bir yaşam biçimi kurma özgürlüğünü savunmaktadır.

Evet, Türkiye Cumhuriyeti çağcıl bir demokrasiye erişemedi. Ancak erişebilir. Bunun için bütün kurumların, kesimlerin üst kavram ve ilke olarak demokrasiyi, demokrasinin olmazsa olmaz kurallarını ve koşullarını benimsemesi zorunludur. Cumhuriyetin yakın özlemi olan salt akılcı insandan demokrasinin özlemi olan akılcı, özgür, üretici insana ulaşabilmek için “insan”ı

odağa yerleştiren bir hukuk ve ahlak anlayışını benimsemek vazgeçilemez bir başlangıç olmalıdır.

Demokrasinin özü ise özgürlüktedir. Demokrasinin merkezinde hak ve özgürlüklerle donatılmış, baskılardan arınmış, özgür birey vardır. Her şey ona göre konumlanır, konumlandırılır.

Bireyin özgürlüğü ise ilkin beynin özgürlüğünü sağlamakla başlar. Bunun için de devletin görüşler, inançlar karşısında yansız olması gerekir. Görüşler karşısında yansız devlet düşünce özgürlüğünü, inançlar karşısında yansız devlet laikliği güvence altına almış olur.

Demokrasi özgürlüğü esas alır ve özgürlükten korkmaz. Düşünmeyi, inanmayı, inanmamayı, düşünmemeyi, düşündüğünü söylemeyi ve söylememeyi ayrı ayrı güvence altına alır. Zira düşünce ve kanı özgürlüğü, forum internumu da, forum eksternumu da korur. Düşünceyi yasaklamanın anlamsızlığını Sokrates'ten beri biliyoruz. Zira "kenetlenmiş dişlerle özgürlük türküsü söylenemez." (Alfonso Reyes).

Demokrasilerde özgürlükler kötüye kullanılacakları bahanesiyle sınırlanamaz. Karşıt görüşler, birbirini besler. Eleştirel akıl sürekli geliştiricidir.

Özgürlükler özgürlükleri sınırlamanın bahanesi olamaz. Böyle bir tutum, demokrasinin kapatmaya çalıştığı çukura kendinin düşmesidir. Özgürlükleri korumak için onları yasaklamak, kısır döngünün içine hapsolmaktır.

Demokrasi uç görüşlerin içe kapanmasına, tepkici biçimde gittikçe marjinalleşmesine izin vermez. Onları, kamuoyuna açar, tartıştırır, evcilleştirir. Bu süreç, topluma bağlılık kazandırır.

Her şeyin herkese açık biçimde tartışıldığı bir toplumda kimse peçe takmak ve sahte kimlik kartlarıyla dolaşmak gereğini duymaz. Kimlikler açıktadır. Bu yüzden toplumda kimse kimseden kuşkulalmaz. Özgürlük, ahlak düzeninin ön koşuludur.

Özgürlük herkes için olmalı, eşitlikle beslenmelidir. Uygar bir toplumda, her insan, her insanın insanca yaşamasından sorumludur.

Demokratik yaşam, bireyin yaşam biçimini kültüre dönüştürme hakkını savunur. Belli bir kültürü kimseye dayatmaz.

İnsana özgü çeşitlilik, çok yönlü kültürel mayalanma insan birliğinin; insana özgü birlik, insan çeşitliliğinin hazinesidir.

Özgürlük ve çoğulculuk, gerçeğin/doğrunun göreceliğini benimser. Görecelik de, “akıl akıldan üstündür” inancıyla diyalogu/tartışmayı zorunlu kılar. Diyalojik ilke, eleştirel aklın ana vektörüdür. O yüzden eleştiride “Bizi eleştirene pençemizi değil, elimizi uzatalım” diyen Montaigne bilincini kazanmak gerekir.

Görecelik, uzlaşmanın çıkış noktasıdır; eleştirel akılcılığı, eleştirel akılcılık da hoşgörüyü gerektirir. Tartışma bir kolokyumdur, düello değildir. Üretilen doğru düşüncede yanılanın bile payı vardır.

Günümüzde bilim; özellikle felsefe, toplumbilim, ahlak, hukuk gibi konularda tartışmasız ve kesin gerçekler ortaya koyma gücünü kimseye tanımamaktadır. Doğa da, toplum da bir örnek tür ya da tip varlıklardan oluşmamaktadır. Her ikisi de çoğulcu bir yapı sergilemektedir. Öyleyse çoğulculuk, devletin karışamayacağı, karıştığında yapısal bozuklukların ve kargaşanın doğacağı bir alandır. Bireyi birey yapan, eşsizliği, benzemezliğidir.

Toplumun yaşanabilir kılan da bu bilinç doğrultusunda çok mantıklılık, çok odaklılık, çok gerçekçiliktir. Bu nedenle demokratik toplumda hiç kimseye efendilik ya da vesayet hakkı tanınmamaktadır.

“Balığın yaşama ortamı sudur, insanınsa kültürdür” (N. Uygur). Çağcıl devlette, yurttaşlık anlayışı, tekelci tek kültür üzerinde temellendirilemez. Temellendirilirse, toplumu, topluluktan (cemaatten) ayıran ortak değerler/paydalar yok olur.

Çok gerçek ve çok doğruların bulunduğu bir toplumda görüş ayrılıklarının yaşanması doğal bir olgudur. Bu doğal olgu, toplumun dinamik bir yapı kazanması için zorunludur. Bundan korkulur, insanların kimlik ve özel alanları daraltıldığı ölçüde otoriter ya da totaliter sistemlere kayılırsa, toplumsal dinamizm yok edilir. Gelişme durur. Buna karşılık başkalar zenginlik olarak algılanır ve görüşler çoğalırsa çoklu teklige (unitas multiplex) ve “Bir ağaç gibi tek ve hür / Ve bir orman gibi kardeşçesine” barış içinde yaşanabilir bir düzene ulaşılmış olur.

Demokraside her insan olabildiğince karar süreçlerinde yer alır.

Çoğulculuk iç dinamikleri kışkırtırken, özgürlükçülük yarışma ve uzlaşma kültürünü besleyecektir. Kavga değil, çözüm üreten bir toplum olmanın önkoşulu, şu ya da bu özür ve gerekçeyle masadan kaçmak değil; sürekli masada kalmak ve tartışmaya katılmaktır.

Türkiye, tarihin en etkileyici öyküsü, uygarlık tasarımı, “sağlıklı yaşam ve demokrasi reçetesi” demek olan Avrupa Birliğinin kapısında beklemektedir. Yerelden küresele, küreselden yerele uzanan çare, budur.

Belki Türkiye bir başına da bazı şeyleri başarabilir. Ancak bu “otistik bir performans” olacaktır.

Kendinden sonra bu yolda yürüyen ülkelerdeki başarıyı, Türkiye bugün de gösterememektedir.

Şu saptama bu başarısızlığı belgesel biçimde açıklamaya yeterlidir.

Türkiye, kapsında beklediği Avrupa Birliğince sık sık uyarılmakta; hukukunu Avrupa Konseyi ülkelerinin hukukuyla bütünleştirmek istemekte ve fakat Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince rekor düzeyinde hüküm giymektedir.

Düşünceyi açıklama özgürlüğünü çiğnediği için Türkiye, 8.7.1999’da bir gün içinde 12 kez hüküm giymiş biricik ülkedir. Aynı nedenle Mahkemeye gelip ve incelemeye alınan 2005’te 50 davadan %78’i, yani 39’u; 2006’da 62 davadan %57’si, yani 35’i; ayrıca 1999-2006 yılları arasındaki 205 hükümlülükten %61’i, yani 123’ü Türkiye’ye aittir.

2009 Aralık sonunda AİHM’de bekleyen 119.300 davadan %28’i Rusya’ya, %11’i Türkiye’ye, %8.4’ü Ukrayna’ya, %8.2’i Romanya’ya aittir. 2008 yılında verilen 1545 karardan 264’ü Türkiye’ye, 244’ü Rusya’ya aittir. 1998-2008 yılları arasında 10 yılda Türkiye aleyhine 1652 ihlal kararı çıkmıştır. Özetle nüfus açısından rekor Türkiye’nindir. Bu tarihler arasında istatistiklere göre 47 devlet arasında Türkiye yaşam hakkını ihlalden (64 esastan, 116 etkin soruşturma eksikliğinden), işkence ve kötü davranmadan 164, birey özgürlüğünü sınırlamadan 340, adil yargılama hakkının ihlalden 528, düşünce özgürlüğünü ihlalden 169, toplantı özgürlüğünü ihlalden 28, özel mülkiyeti ihlalden 453 dava dosyasında hüküm giymiştir.

Şu verileri de değerlendirmekte yarar vardır: Bağımsız Eğitimciler Sendikasına göre, kişi başına ABD’de on binde 1400, İngiltere’de, Fransa’da 2100, Türkiye’de 1 kitap düşüyor.

Tiraj, 7 milyonluk Azerbaycan’da 100.000, 72 milyonluk Türkiye’de en çok 5000. BM’ye göre, bir yılda bir Japon 25, İsviçreli 10, Fransız 7, Türk 0.1 kitap okuyor. Norveçli 137, Alman 122, Belçikalı ve Avusturyalı 100, Güney Koreli 39, Türk 0.45 dolar harcıyor. Bir Türk yılda 6 saat, okuyor. Keloğlan, Hz. Ali masalları, Fıkralar, cinsel yayın.

Teknolojiye uyum yetersizdir. Araba kazasında yılda 6000 ölü, üç kat sakat insanımız oluyor. Bilgisayar, daktilo gibi kullanılıyor. Köylülük ve kentlilik yaşamda içi içe. Apartmanların kapıları önüne ayakkabılar bırakılıyor; asansörde sigara içiliyor.

Bürokrasi yılda 150 gün çalışıyor. ABD’de Kongre saat 7’de, İsviçre’de 8’de çalışmaya başlıyor.

Türk devleti, hesap vermekte isteksizdir.

TBMM’nin saati 50 bin lira.

Üç çocuktan biri yüksek öğrenimden yoksun.

Dicle’de yılda 22 milyar metreküp suç akıyor. Ama köyleri susuz.

2006’da üniversite sınavlarında 15-(8-3)=10 sorusuna 750.000 öğrenci yanıt verememiş.

İşte, kısaca günümüzün Türkiye’si

İKİNCİ BÖLÜM

DÖNÜŞÜM

Bu saptamaların ışığında gidilecek yolu belirlemek kolay olacaktır, sanırım.

Vazgeçilmez amaç; demokrat insanı ve çağcıl demokrasiyi gerçekleştirmektir.

Çağcıl demokrasi ancak “*demokrat insan bilinci*”ne sahip bireylerle gerçekleştirilebilir.

Çoğu insan demokrat insanı hoşgörülü insan ile karıştırmaktadır.

Oysa hoşgörünün içeriğinde başkalığa katlanma ögesi var. Bu katlanma ögesinin yerine hak ögesini geçirmeden demokrat insana ulaşamaz.

Çünkü demokrat insan, hoşgörüyü aşarak “öteki benim eşitim” diyen, ötekine ve birbirlerine meydan okuyarak saygı duyan ve herkesle sağlıklı biçimde tartışan, başkalıklarını eleştirdiği ötekilerin hak ve özgürlükleri çiğnenmeye kalkışıldığında kendi hak ve özgürlükleri çiğnenmişçesine çiğneyenlere karşı çıkan, akılcı eleştiri, tartışma, sorgulama, algılama kapılarını açık tutan, “Görüşlerinize katılmıyorum. Ama onları dile getirme hakkınızı sonuna dek savunacağım” diyen Voltaire bilincini kazanmış insandır.

Demokrasi ise işte bu demokrat insanlardan oluşan özgür halkın özgür halk tarafından özgür iradeyle yönetilmesidir.

Ancak bu konuda aşılması gereken kimi engeller bulunmaktadır

AŞILMASI GEREKEN ENGELLER

Aşılması gereken engelleri iki noktada toplamak olanaklıdır.

1- YASAL ENGELLER

Yazılı hukuka ilişkin yasal engellerin başında hiç kuşkusuz 1982 Anayasa'sı gelmektedir.

Nedenleri de bellidir.

Zira 1982 Anayasası, haklılığını (meşruluk) toplum vicdanında yitirmiştir; Türk toplumunu yönetememektedir.

Çünkü bu Anayasa, Türk halkına bir “anayasalı bir devlet” sunmakta, ama bir “*anayasal devlet*” kotaramamakta; hak ve özgürlük kanallarını tıkamakta; diktatörlüğe açık uçlu bir düzen getirdiğinden halkı diktatörlüğü yenecek silahlardan yoksun bırakmakta; demokrasiyi değil, oligarşi yapılanmasını, merkez ve çevre, erkler ve yetkiler çatışmasını ve gerilimlerini desteklemekte; halkın solumasına ve akışkanlığa izin vermemektedir.

Yine bu Anayasa, sakat bir epistemolojik temelden yola çıkarak sivil toplumu dışlamaktadır. “Demokratik devlet”ten söz ettiği halde sivil topluma dayalı “demokratik toplum”u özendirmemekte, sivil toplumu değil, tam tersine devlet otoritesini güçlendirmektedir.

1982 Anayasa'sı, devlet-birey dengesini gözetecek yerde, öylesine devletten yanadır ki, devlet memurlarının yargılanması konusunda bile çağ gerisi izin sistemini getirmekte; yani 19. yüzyılı, 20. ve 21. yüzyıllara taşımaktadır.

Bu Anayasa, bir yandan “laiklik” ilkesine dokunulamaz derken (md. 2, 4), öbür maddeleriyle ilkenin özünü örselemektedir.

Kutsal devlet anlayışını bir yana bıraksa bile 1982 Anayasası, devleti araç-değerden amaç-değere yükseltmektedir. Bu anlayış, onun özüne öylesine sinmiştir ki, 1982 Anayasasını hak ve özgürlüklerle donatılmış bireyi öne çıkaran bir anayasaya dönüştürmek olanaksızdır. Çünkü devlet, hukukun içinde değil, üstündedir. Özgürlükçü demokratik anayasa kuramını alt üst eden, yarattığı “hiç kimseler” (O. Paz) rejimiyle bu Yasa, anayasa karşıtı olmayı becermiş, yasaların insanlar için yapıldığını göz ardı etmiş bir metindir.

Bu Anayasa, halkından ve bireyinden korktuğu ve kaygılandığı için kendisini ve hukuka aykırı dokuz yüze yakın yasayı zırhlarla koruma altına almış, bireyi ise çıplak ve çaresiz bırakmıştır. Çoğulculuğa ve özgürlükçülüğe inanmamakta; güvenmediği insanına ve halkına karşı teyakkuz uyarısıyla hazırlandığından, yoğun sınırlamalarla hakların ve özgürlüklerin özlerini ve içeriklerini boşaltmaktadır. Çünkü her alan ve konuda özü, haklara ve özgürlüklere karşıttır. Kamuoyunu işlevsiz kılmakta, suskunluğu, katılım dışılığı kurallaştırmaktadır. Hak ve özgürlüklere “dayanan” değil, istisnai olarak “saygılı”, toplumsal istekleri yanıtlayamayan, içe kapanık bir devleti öngörmekte ve bu devlete, doğaya aykırı olarak, doğal düzeni sağlama görevi vermektedir. Devletin hukuksal haritasını çizmede başarısız kaldığından, yaratılan boşluktan hep birey aleyhine sızmalara olanak tanımaktadır.

Olağan/olağanüstü rejim, ve sivil/askeri otorite ikililikleriyle dengeyi demokrasi aleyhine biçimlendirmekte; dokunulmaz ve yargı denetiminden bağışık alanlar yaratmakta, yargıyı ayak bağı olarak görmektedir.

1982 Anayasası, örümcek ağı örneği, delenin geçtiği, delemeyenin takılıp kaldığı bir yasa devletini kotardığı için, herkesin çarpıp düştüğü hukukun üstünlüğü tuğlalarıyla örülen bir güvence duvarını kuramamaktadır.

Son çözümlenmede oylanması ve kotarılması onulmaz ve onarılmaz yapım yanlışlarıyla dolu olan, bir kolluk yönetmeliğine benzeyen, savaşımçı demokrasiyi dayatan ve yapım yanlışlarıyla sakat olan 1982 Anayasası'nın kaldırılması zorunludur. Bilinçli bireylerden oluşan hiçbir toplum böyle bir anayasaya katlanamaz.

Böyle bir anayasa Avrupa Birliğine de girilemez.

Anayasa dışında düzeltilmesi gereken düzenlemelerin başında Seçim ve Siyasal Partiler yasaları gelmektedir.

Anayasa'nın 80. maddesine göre her milletvekili, sadece seçim bölgesinin değil, bütün Türk halkının vekildir. Görüşlerini ve oylarını özgürce kullanır. Bunun için sorumsuzluk ve dokunulmazlık ayrıcalıklarına sahiptir (m. 83).

Yasama erkinin görevi, yürütme erkini denetlemektir.

Uygulamada ise, milletvekillerini genel başkanların belirlediği ve alınyazıları genel başkanların dudakları arasında olduğu için, milletvekilleri bırakınız bütün halkı, kendi bölgelerinin bile vekilleri değildir; sadece genel başkanlarının vekilleridir. Bu nedenle de yürütme erkini sadece muhalefet bir ölçüde denetleyebilmekte, yasama erki dışlanmış ve yürütme erkince kuşatılmış bulunmakta; sorumsuzluk ve dokunulmazlık ayrıcalıkları işlevsiz kalmış bulunmaktadır.

Bu kandırmaca anlayışı yıllardır yürürlüktedir.

Siyasal Partiler Yasası ise siyaset alanını daraltmıştır.

2- YAPISAL ENGELLER

Toplum ve insan olarak kimi yanlış yöntemleri bırakmak; özellikle öğrenim düzenimizi gözden geçirmek zorundayız.

Birinci engelimiz, “en gerçek yol gösterici” diye alkışladığımız halde, bilimle sürekli inatlaşmaktır.

Fiziğin, matematiğin, kısaca doğanın, toplumbilimin, iktisadın, tarihin yasalarına, verilerine ve kurallarına uymuyoruz ve ders çıkarmadığımız için doğal ve toplumsal depremlere yenik düşüyoruz.

İkinci engel, birincisini izliyor.

Bilim, kavramlarla yaşar ve kuşkuyla yürütülür. Oysa insanımız, kavramların, özellikle Batıdan ödünç aldığı, binlerce beynin ürünü süzme kavramların içeriklerini bilinçsizce önce boşaltmakta, sonra da kendisine göre doldurarak, Kafka'nın böceği gibi, başkalaşıma uğratmaktadır.

İnanımız, bilimsel merak ve metodik kuşkuyla konulara yaklaşmamakta, kendi bilgisinden hiç kuşulanmamakta, sonra da bilimin ve kavramların adeta ölçlerini aldığına tanık olduğunda da bocalamakta; hatta kimileyin daha ileri gitmekte, içlerini kendisince doldurduğu kavramları, ödünç aldığı ülkenin insanlarına satmaya kalkmaktadır.

Üçüncü engel, bugün de “eleştiri öncesi çağı yaşayan bir toplum” olmamızdır. Böyle bir toplum, “Sokrates'i bile ölüm cezasına çarptıracak oranda hasta” (Karl Popper) bir toplumdur. Batıya açılmakta çok geç kaldığımız kesin

bir gerçektir. “Belki kopya çekmekle, taklitle, çeviriyle bir şeyler yapılabilir. Ancak eleştiriye kapalılık, Türklerin değiştirmeleri gereken eski zayıflıklarından biridir” (Martin Hartmann, Alman Türkolog, 1909) tanısı, bugün için de geçerli ve yürürlüktedir.

Dördüncü engel, ülkemizi doğru yoldan saptıran önyargılardır. Bunların en önemlisi de, yerli yersiz başvurulan “Türkiye’nin koşulları” özrüdür.

Beşinci engel, toplulukçu (cemaatçi) yaklaşımdır. Mensup olduğumuz topluluk insanının yanlış yapmayacağına körü körüne inanmaktır.

Altıncı engel, halka güvensizliktir.

Oysa demokrasi halkın yönetimidir; seçkinlerin değil.

Eğer siyasette ve yönetimde saydamlık ilkelerinin gereklerine uyulursa, halka doğrular saptırılmadan iletilirse, halk sağduyusuyla en doğru kararı verecektir. Buna inanmak gerekir.

Babacı (paternalist) devlet anlayışı ve halka eğitecek çocuk gözüyle bakma yaklaşımı demokrasiye aykırıdır.

Demokrasinin ana rahmi halktır. Halkı tehlike olarak gören bir sistemle, devlete kırgın bir halkla ne halkın dinamikleri kışkırtılabilir ne de demokrasi gerçekleştirilebilir.

Uzun soluklu düşündüğümüzde ve ileri toplumların tarihleriyle karşılaştığımızda, efsanevi bir kurtuluş savaşını başaran, Cumhuriyeti kuran, onca sarsıntılara karşın demokratik sabır ve erginlik sınavından yüz akıyla çıkan,

ekonomik ve kültürel dinamikleriyle dışa doğru patlayan, yayılan, genişleyen ve böylelikle kıvanç ve umut veren bir halk, elbette küçümsenemez.

Yedinci engel, her şeyi geriden izleyen, kendisinin üretip devletleştirdiği yazılı hukuka göre halkıyla mahkemelerinde sürtüşen, halkına güvenmeyen, hep içe doğru patlayan, yayılan, genişleyen, adeta bu halka bir türlü yetişemeyen hastalık irisi hantal devlettir.

Bu hasta devlet ancak demokrasiyle iyileştirilebilir.

Bu engeller elbette daha da çoğaltılabilir.

YAPILMASI GEREKENLER

Çağcıl demokrasiye ulaşabilmek için düşünce, inanç, örgütlenme, iletişim, seçim özgürlüklerini sağlayan ve hukukun üstünlüğü ilkesine göre bunları güvence altına bir hukuk düzenini tez elden yaşama geçirmek zorunludur.

Bunun alt yapısı yepyeni bir Anayasa olmalı; olağanüstü dönemde hazırlanan 1982 Anayasası kesinlikle kaldırılmalıdır.

Demokraside egemenliğin sahibi (quod titulum) ve kullananı (quod exercitium), meşruluğun/hukuksallığın biricik kaynağı ve kendi alinyazısıyla ilgili konularda tek belirleyici olan özerk ve iradesi özgür halktır.

Anayasalar, her halkın alinyazısını ilgilendiren ortak yaşam, vazgeçilemez değerler, ilkeler, kurallar, kurumlar konusunda toplumsal bir sözleşmedir/bir uzlaşmadır. Anayasalar, özerk ve özgür toplumun, özerk ve özgür halkın yazgısını belirleyen ve devleti kuran temel belgedir.

Bütün hukuk sistemlerinde bir sözleşmenin/bir uzlaşmanın geçerlilik koşulu, bilinç ve özgür iradeye dayanan rızadır.

Demokratik bir anayasanın olmazsa olmaz kuralları bellidir. Güneşi yeniden keşfetmeye gerek yoktur. İlkın bu kurallarda uzlaşılmalı, ayrıntılar yasalara bırakılmalıdır. Bu noktadan yola çıkılırsa hiç bir güç, Türk halkının bilinç dışını kuşatarak kafasını bütünüyle köle yapacak, etik ve demokratik duyarlılığını köreltecek bir anayasa metnini ona benimsetemez.

Demokrasiye vurgun Türk halkı, insan haysiyeti, birey özgürlükleri ve haklarından yola çıkan, devleti bu özgürlükleri ve hakları koruma taahhüdüne sokan, hukukun üstünlüğü üzerine kurulan, çoğulcu, özgürlükçü, katılımcı çağcıl demokrasiyi bütün boyutlarıyla gerçekleştiren ve “anayasa yurtseverliği” bilinciyle kaleme alınan yeni bir anayasa yapılmadıkça, birey de, devlet de, demokrasi de esenliğe kavuşamayacaktır.

Bu büyük istek karşısında hiç bir güç direnemez.

Yeni bir anayasa konusunda toplumsal uzlaşma sağlanmış görüldüğüne göre, bunun yöntemini bulmak kolaydır.

Üzerinde uzlaşılabilir biricik yöntem, anayasa yapma görevinin bütün halk kesimlerinin katıldığı bir “kurucu kurultay” a vermektir.

Anayasa, demokrasinin olmazsa olmaz koşullarını, bu arada etkili ve etkin makamlara seçimle ve karar mekanizmalarına görüşlerini ileterek katılmayı, düzenli ve özgür seçimlerle iktidarı belirlemeyi, birden çok siyasal partiyle çoğulculuğu, azınlıktaki partilerin iktidar olma şanslarını, temel hak ve

özgürlükleri sağlam güvence altına almalı; efendi ve vasi devlet yerine hizmet eden devleti geçirmelidir.

Anayasa ile birlikte seçim ve siyasal partiler gibi temel yasaların özleri çağcıl demokrasi anlayışı içinde, ulus üstü hukukun küresel ölçütlerine göre yeni baştan düzenlenmelidir.

Çağcıl demokraside erk (iktidar); merkez ile çevre (yerel yönetimler) arasında dikey; yasama, yürütme ve yargı arasında da yatay olarak paylaşılır.

Bu temelden yola çıkılarak yasama, yürütme ve yargı erkleri birbirlerine karşı bağımsız ve dengeli biçimde yeniden düzenlenmeli; çağcıl anlamdaki “erkler ayrılığı ilkesi” somut olarak yaşama geçirilmelidir.

Yürütme organı var olan düzende çok güçlendirilmiş yasama ve yargıyı kuşatmıştır.

Yasama erki, yürütme erkini denetleyebilecek, milletvekilleri halkın vekilleri olabilecek ve kendilerine tanınan sorumsuzluk/dokunulmazlık ayrıcalıklarını korkusuzca kullanabilecek biçimde seçilmelidir.

Halkın iradesinin yasama erkine doğru yansiyabilmesi için seçim barajı %3’ü aşmamalı; düzenleme, arka düşüncelerle değil, bütün halk kesimlerinin demokrasiyle bütünleşmesi için mutlaka gözden geçirilmelidir.

Halkının yarısı kadın olan bir ülkede, bu orana uygun sayıda TBMM’ye seçilen kadın temsilci bulunmadığı sürece, ulusal iradenin parlamentoya doğru yansıdığı ileri sürülemez. Bu çarpıklık kesinlikle düzeltilmelidir.

Milletvekili dokunulmazlığı, çağcıl hukukun öngördüğü sınırlara çekilmelidir. Bunun için, suç işleyebilmenin bir ayrıcalığı olmaktan çıkarılmalı, TBMM'deki oturumlara katılabilme ile sınırlandırılmalı; suçüstü hükümlerinin uygulanacağı bütün durumlarda söz konusu olmamalıdır.

Sağlıklı hukuk düzenlemeleri için “senato” kurumuna, eski deneyimler de gözetilerek, dönülmelidir.

Yargı, tarihin her döneminde bir erk olmuştur. Metafizik dönemde mistik, teolojik dönemde tanrısal, pozitif dönemde laik bir güçtür, yargı.

Yargının yansız olmasının ön koşulu, kuşkusuz yargının bağımsız olmasıdır.

Demokraside bu erki kullanan yargıcın hiçbir güç ve etki altında kalmadan karar verebilmesi için, yasama, yürütme, bir başka yargıç, kamuoyu, kendi kişisel inanç ve düşünceleri karşısında bağımsız olması zorunludur.

Yargıcın bağımsız olmadığı bir düzende siyaset hoşlanmadığı bir karar verildiğinde yargı ile oynamaya; siyasetin etkisindeki bir yargı da kirli adalet salgılamaya başlar.

Hukukun üstünlüğü ilkesini ve özlenen hukuku yaşama geçirmenin ön koşullarını yaratabilmek için, hukukun biricik yorumcusu ve sözcüsü yargı erkinin öbür erklerden bağımsız olmasını, özellikle yürütmenin kuşatma harekâtını yarmasını; devleti hukuk süzgecinden geçirerek arıtan ve meşrulaştıran yargı erkini, bu erki kullanan yargıcı bağımsız kılmak, yargıca tanınan bir ayrıcalık değil, toplum yararı için zorunlu bir koşuldur.

Bu nedenle birçok ülkede, yargıç ve savcılarının özlük işleri bağımsız kurullara verilmiştir. Karşılaştırmalı hukuktaki düzenlemeler ve bu düzenlemelerin yapıldığı ülkelerde ve Türkiye’de yaşanan deneyimler, olumsuzluklar ve yapılan eleştiriler gözetilerek sorun kesinkes çözülmelidir. Karşılaştırmalı hukuk yöntemi, o ülkelerdeki yazılı hukukla yapılan düzenlemeleri soyut biçimde incelemek değildir.

Türkiye hukuk düzeni ve uygulama anlayışı açılarından bir yargı ve adalet bunalımı yaşamaktadır.

Bu bunalımı aşmak ve özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde sık sık hüküm giymemek için “bireysel başvuru hakkı”nı tanımak, sağlıklı bir yöntemdir.

Ancak bu hakkı yaşama geçirirken çok duyarlı olmak gerekir.

Anglo-Sakson hukuk dizgesi ailesi içinde yer alan ülkelerde bu hakkın, düzenin doruğunda yer alan biricik organa, yani yüksek mahkemeye verilmesi doğaldır ve hiçbir bunalıma yol açamayacaktır. Nitekim açmamıştır.

Buna karşılık Kara Avrupa’sı hukuk dizgesi ailesi içinde yer alan ülkelerde, yargının doruğunda üç ayrı yargı organı bulunmaktadır: Anayasa mahkemesi, Yargıtay, Danıştay. Bu üç yüksek yargı organı, anayasal açıdan eşittir ve görevleri birbirinden ayrıdır. Bu nedenle bireysel başvuru hakkının bu organlardan birine tanınması, eşitlik ilkesini bozacak; bu yüksek yargı organını, özellikle hukukun temel yasalarını (code, codice, codigo) uygulayan yargıtay ve danıştayın üzerinde bir konuma çıkaracaktır.

Bu nedenlerle bireysel başvuru hakkını inceleme ve sonuçlandırma görevi mutlaka üç yargı organının üyelerinden oluşacak bir kurula verilmelidir.

Türkiye “kamu denetçiliği” (ombudsman) kurumunu benimsemekte geç kalmamalıdır.

Anayasa’nın 9. maddesine göre, “Yargı yetkisi, Türk ulusu adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.”

Anayasa’nın bu buyruğu bugüne dek tam olarak yerine getirilmemiştir. Yargı, ulus adına çıkarılan yasalara göre hüküm kurarak bu yetkiyi bir ölçüde yerine getirebilmiştir. Bu buyruk, “yargılamaya halkın katılımı ilkesi”ni ve dolayısıyla ancak halkın temsilcileri olan jüri kurumunun benimsenmesiyle yerine getirilebilir. Jürinin benimsenmemesi, halkın onamadığı yasal düzenlemeler konusunda jürilerin özellikle Batı ülkelerinde yasama organına yönelik uyarılardan Türkiye’yi yoksun bırakmaktadır. Bu nedenle yasal düzenlemelerdeki olması gereken hukuka ters düşen hükümler ayıklanamamakta ve hukuk gelişmemektedir.

Yetkin bir hukuk uygulamasını sağlamanın en sağlıklı yöntemi hukuk öğreniminin doğru olmasıdır. Hukuk fakültelerindeki öğrenim gözden geçirilmeli, sorunlara yaklaşım yöntemleri geliştirilmeli, hukuk ve adalet etiği ilkelerini özümsemiş hukukçu yetiştirmeye özen gösterilmeli; yüksek yargı organlarına seçilenlerde doktora yapmış olma ve bir Batı dili sınavını vermiş olma koşulları aranmalıdır.

Sığılan hukuktaki her yanışın patlamaya hazır bir krater olduğu bilinciyle; her aileyi yargısallaştıran ve devleti bireylerle sürtüştüren çarpık hukukun ürettiği davalar yığınının fay hattındaki hukuk göçüğünden insanımızın

kurtarılması, yazılı hukuktaki ve uygulamadaki çapakların temizlenmesi, “dura dura bayatlayan adalet” (B. Brecht) yüzünden umudunu mafyaya bağlayan insanların “makûs talih”lerinin yenilmesi zorunludur.

Düşünceleri, inançları yasaklamayan, yalnızca barış içinde tartışırıp yarıştıran, adalet imbiğinden geçmiş ve insanları özgürleştiren bir hukuka; böyle bir hukukun egemenliğinde, düşünce ve inançlara eşit uzaklıkta, karar süreçlerine kattığı halkına güvenen, yansız ve meşruluğunu hukuktan alan güçlü bir devlete kavuşmalıyız.

Böyle bir devlet; ancak özgür birey ve halk için olduğu anlayışını temel alan, insanların evrensel ahlak kodu sayılan hak ve özgürlükleri gerçekleştirmeyi kaygı edinen, gözeneklerine dek içselleştirdiği hukukun üstünlüğü omurgasıyla ayakta duran bir anayasayla örgütlenebilir.

Hukuk tutarlı bir bütündür, sistemdir. Zar atmaz. Olayları, genel, nesnel normatif ölçütlere göre değerlendirir; ölçütlerini olaya ve/ya da kişilere göre değiştirmez. Herkes hukuk önünde eşittir; her olguya aynı ölçüt(ler) uygulanır. Hiçbir hukuk dizgesi, çifte ölçüte asla katlanamaz.

Düzenlemeler yapılırken, bu bütünlük örselenmemelidir.

Yönetimin saydamlığı gerçekleştirilmelidir. İnsanın öz değerlerinden yola çıkan, devleti değil, birey-yurттаşı öne alan, ikisi arasında âdil bir denge kuran, bilime göre örgütlenen, etkili, küreselleşen dünyada düzenleme (régulation) işlevini üstlenen, halkına her an hesap vermeye hazır, etkin ve saydam bir yönetim sağlanmalıdır.

Düşünce, inanç, kültür, soy başkalıklarını gözetmeyen ve bütün başkalıklara saygılı, hak eşitliği içinde çoğulcu, özgürlükçü ve katılımcı bir toplum sağlanmalıdır.

Demokrasiyi öğrenmenin ve yaşatmanın en iyi yolu, hiç ara vermeden uygulamaktır. Zira demokrasi, her gün yaşanarak kazanılması, fethedilmesi, geliştirilmesi gereken bir rejimdir.

Şu nokta hiç unutulmamalıdır. Demokrasi, ilke ve boyutları iyi işletildiğinde, barışın, gelişmenin, açmazları aşmanın altın anahtarlarını cömertçe sunar. Ancak bunların bir tanesinde bile sapma olduğunda, bağışlamayıp sürçer ve bütün dizgeyi bunalıma sürükleme pahasına, çözüm anahtarlarını inanılmaz bir kıskançlıkla geri alır.

Türkiye, artık bunun ayırımına varmalıdır.

Tarihe içleri boşaltılmamış, sulandırılmamış evrensel kavramlarla düşünen ve üreten; dünyanın kıyısında köşesinde değil, odağında yer alan; tarihe maruz kalan değil, tarih yapan, çağın ruhuna denk düşen bir Türkiye için demokrasiyi gerçekleştirmek zorunludur.

Bu başarısızlığı takdirde tehlike büyüktür. Çünkü “Yaşamsal sorunlarını çözmeye yeterli olmayan bir düzen, bütünlüğünü yitirir, parçalanır, çözülür ya da kendi sorunlarını çözmeye yatkın bir başka dizgeyi kışkırtır; kendisini başkalaşıma uğratar” (Edgar Morin, Le Monde, 10 Ocak 2010).

Toplantıya Katılan Bilge Adamlar Kurulu Üyeleri

E. Bakan/Büyükelçi İlter TÜRKMEN

Yargıtay Onursal Başkanı Prof. Dr. Sami SELÇUK

E. Bakan/Vali Kutlu AKTAŞ

E. Orgeneral Oktar ATAMAN

E. Büyükelçi Özdem SANBERK

E. Büyükelçi Sönmez KÖKSAL

E. Koramiral Sabahattin ERGİN

Prof. Dr. Nur VERGİN

Prof. Dr. Orhan GÜVENEN

Prof. Dr. Ali KARAOSMANOĞLU

Prof. Dr. İlter TURAN

Prof. Dr. Ersin ONULDURAN

İcra Kurulu Üyeleri

Prof. Dr. M. Oktay ALNIAK

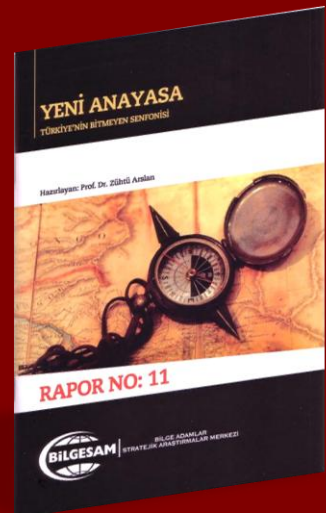
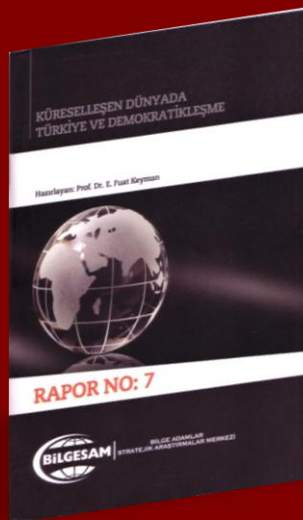
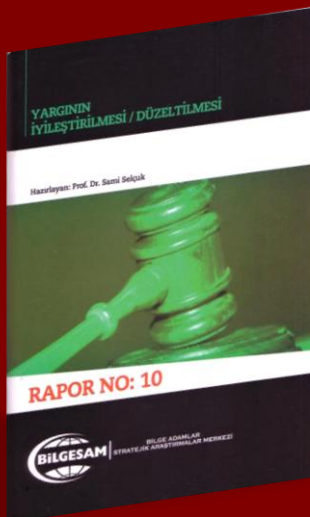
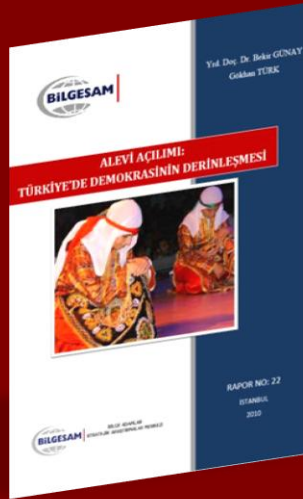
Prof. Dr. Hasret ÇOMAK

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI

Yargıtay Onursal Başkanı Prof. Dr. Sami SELÇUK

1937 tarihinde Konya-Taşkent'te doğmuştur. 1955'te Konya Lisesini, 1959'da Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirmiş; askerliğini Merzifon'da yedek subay olarak yapmıştır. Ankara yargıç adayı olarak mesleğe başlayan Selçuk, sırasıyla, Sütçüler, Akşehir, Yenice ve 1972'den sonra Yargıtay Cumhuriyet Savcılığı görevlerinde bulunmuştur. 21.09.1982 tarihinde Yargıtay Üyeliğine seçilen Sami Selçuk, Yargıtay Büyük Genel Kurulunca, 10.07.1990 tarihinde ilk kez, 13.07.1994 tarihinde ikinci kez, 13.07.1998 tarihinde üçüncü kez Yargıtay Dördüncü Ceza Dairesi Başkanlığına seçilmiştir. Fransızca ve İtalyanca bilen Selçuk, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde doktora yapmış, 1986 yılında Doçent olmuştur. “Dolandırıcılık”, İstanbul, 1982; “Cinayet Mahkemesi Anıları”, (Andre Gide'den Çeviri), Ankara, 1983; “Dolandırıcılık Cürmünün Kimi Suçlardan Ayırımı”, Ankara, 1986; “Temsili ve Katılımcı Demokrasinin Kökeni”, İstanbul, 1987; “Toplumsal Savunma İlkeleri”, (Filippo Gramatica'dan çeviri), 1988; “Çürütmeler”, İstanbul, 1990; “Önce Dil”, Ankara, 1993 “Çek Suçları”, Ankara, 1993; “Laiklik”, İstanbul, 1994; “Kızlık Bozma Suçu”, Ankara, 1996; “Zorba Devletten Hukukun Üstünlüğüne”, Ankara, 1998; “Demokrasiye Doğru”, Ankara, 1999; “Konuşma”, Ankara, 1999; “Özlenen Demokratik Türkiye”, Ankara, 2000; “Longing for Democracy”, 2000 adlı yapıtları ve çevirileri; Varlık (İstanbul), Türk Dergisi, Revue penitentiaire et de droit penal (Paris), Revue de droit penal et de criminologie (Bruxelles), Archivio penale (Milano), Cuadernos de politica criminal (Madrid) adlı yerli ve yabancı dergiler ile günlük basında yayımlanmış Türkçe ve yabancı dilde; hukuk, dil, laiklik ve Atatürkçülük ve çeşitli konularda makale ve denemeleri vardır. Yargıtay Büyük Genel Kurulunca 07.07.1999 tarihinde Yargıtay Birinci Başkanlığına seçilen Doç.Dr. Sami Selçuk bu görevden 15.06.2002 tarihinde yasal yaş sınırı nedeniyle emekliye ayrılmıştır. Emekliye ayrıldıktan sonra Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin öğretim üyeleri kadrosuna dâhil olmuştur ve Ceza Hukuku Anabilim Dalı Başkanlığına seçilmiştir. Fakültede Ceza Hukuku ve Ceza Usul Hukuku dersleri vermektedir.

BİLGESAM YAYINLARI



BİLGE ADAMLAR
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Abide-i Hürriyet Cad. Celilağa İş Merkezi Kat: 9 Daire:36 Mecidiyeköy / İstanbul Tel 0212 217 65 91
bilgesam@bilgesam.org www.bilgesam.org